

Hart&Ziel

Roze busje
op
collegetour

14

Vreemden bestaan niet, alleen onbekenden

Babs Gons houdt Jacoba van Tongerenlezing

Ze is sinds begin september van dit jaar Dichter des Vaderlands. Maar schrijver, performer en docent Babs Gons (1971) is zoveel meer. Aan haar lange lijst van activiteiten mag ze er binnenkort nog een toevoegen. Ze houdt vrijdagmiddag 3 november de Jacoba van Tongerenlezing van de Protestantse Kerk Amsterdam in de Keizersgrachtkerk.

**Wilfred Scholten
en Mirjam Nieboer**

Ze voelt zich vereerd dat ze ervoor is gevraagd. Terwijl ze haar hand door haar haar haalt, vertelt ze dat ze wel moest opzoeken wat voor lezing het precies is. Maar toen ze vernam dat die is ingesteld ter nagedachtenis van de protestantse vrouw die in de Tweede Wereldoorlog een verzetsgroep leidde, na de oorlog vrijwel vergeten werd en pas later door haar neef Paul van Tongeren met een biografie de eer kreeg die haar toebehoorde, hoefde ze niet lang na te denken.

Sorry zeggen doe je samen

Gons komt met haar maatschappelijke en culturele werk al jaren in verzet tegen racisme en discriminatie in de samenleving. Maar net zo goed schrijft ze - tot voor kort als columnist van het *Parool* - over andere onderwerpen, zoals opvoeding en liefde in allerlei vormen. Ze draagt haar verhalen en gedichten voor tijdens festivals en debatten en heeft een muzikaal-literaire show *Babs' Woordsalon*.

Vergiffenis

Bij de herdenking van het slavernijverleden, afgelopen juli, gaf ze voor NPO-radio commentaar op de speech van koning Willem-Alexander. Ze was onder de indruk van de excuses die hij maakte voor de misstanden rond tot slaaf gemaakte mensen, die deel uitmaken van haar eigen stamboom. 'De woorden van Willem Alexander kwamen voor mij echt als een verrassing. Ik ben ervan overtuigd dat excuses heel belang-

rijk zijn, voor beide partijen.' Wat haar vooral ontroerde was het woord 'vergif-fenis' dat de koning in de mond nam. 'Sorry zeggen doe je samen, het moet van twee kanten komen. Je vraagt de ander om vergiffenis en die kan jou dat wel of niet geven. Maar het is zeker zo belangrijk om jezelf te vergeven. Alleen zo kunnen we samen helen.' Hiermee zitten we meteen in de kern van wat Babs wil bereiken: mensen met elkaar verbinden. Niet verbloemen wat er fout zit, zeker niet. Maar we moeten er wel samen uitkomen, vindt ze. 'Ik ben niet iedere dag bezig met verzet, wel met dingen blootleggen, inzichtelijk maken. Ik wil verhalen vertellen omdat me iets dwars zit of omdat het schuurt.'

Wij/zij-denken

Wat haar drijft, heeft ze voor zichzelf verwoord in 'de vijf v's': verbazing, verwondering, verontwaardiging, verontrusting en verrukking. 'Wat is het om mens te zijn en om jou tegen te komen? Hoe zijn we geconditioneerd en waarom? Ik ben niet per se politiek ingesteld, eerder onderzoekend.' Haar columns voor het *Parool* werden gebundeld onder de titel *Alles wat je liefhebt wordt mooi*.

'Voor die columns ging ik op zoek naar verhalen en kreeg ik contacten met allerlei mensen. Ik heb ontdekt dat er eigenlijk geen vreemden bestaan, alleen onbekenden en die kun je ontmoeten.' Maakte ze ook afwijzing of racisme mee in haar leven? 'Wat denk je? Ik was een van de weinige gekleurde leerlingen op school en op de meeste plekken waar ik opgroeide. Maar ik vind het een lastige vraag en ik ben voorzichtig met het antwoord. Ik vind dat mijn individuele ervaringen er niet zoveel toe doen. Ze ondermijnen al snel het systemische van racisme en uitsluiting.' Daarom vindt ze wij/zij-denken ook zo pijnlijk. 'Zodra het in gesprekken gaat over jullie en hun, over anderen buiten "de norm", wordt er afstand geschapen.'

Lees verder op pagina 2

foto: Annelien Louwes

Dichter des Vaderlands, schrijver en performer Babs Gons.

Babs Gons houdt Jacoba van Tongerenlezing

Vervolg van pagina 1

Dan wordt er onderscheid gemaakt in het menszijn en verdeeldheid gecreëerd. Dat wil ik tegengaan.'

Afro-Amerikaanse schrijvers

Als kind las ze veel en werd ze de literatuur ingetrokken. 'Op een gegeven moment ontdekte ik boeken van Afro-Amerikaanse schrijvers. Zij ontsloten voor mij een wereld die ik nog niet kende. Mijn vaders familie komt uit het zuiden van de VS. Voor het eerst voelde ik een band met die voorouders en met dat deel van de wereld. De boeken brachten hen dichterbij. Ik las ook over slavernij, waardoor ik er steeds meer interesse in kreeg.' Na de middelbare school ging Babs naar Spanje als au pair. Ze deed Spaanse en Latijns-Amerikaanse literatuurstudies en ging zich steeds meer voor de koloniale geschiedenis interesseren. Ze woonde en studeerde ook een tijd in Brazilië. 'De verhalen uit de literatuur gaven me een bepaalde vorm van herkenning. Verhalen met bruine en zwarte vrouwen als hoofdpersonages.' Ze noemt Buchi Emecheta, Toni Morrison, Jamaica Kincaid en Zora Neale Hurston. 'Zij schrijven vanuit een oogpunt van waaruit ik niet eerder hoorde vertellen. Dat is zo belangrijk. Ik kwam erdoor in een veel grotere wereld terecht. Een wereld waarin ik op zoek ga naar verhalen. Niet alleen door ze in woorden te vertellen, maar ook in andere vormen zoals beeldende kunst en drama. Kunst is zo voedend. Kunst heeft mij geholpen mijn plek te vinden. Ik lees trouwens veel meer hoor! Nederlandse schrijvers, Franse, Spaanse, Duitse, zoals Herman Hesse. Prachtige boeken die me weer een hele andere wereld introkken.'

Ik keek stiekem naar de EO

Eigen stijl

Eind jaren negentig was Babs in New York waar op dat moment de voordrachtskunst *spoken word* steeds populairder werd. 'Er zijn zoveel manieren om een verhaal te vertellen. Ik had veel geluisterd naar hiphop, naar muzikanten en dichters zoals Linton Kwesi Johnson en Gil Scott-Heron. In New York ontmoette ik mensen van mijn leeftijd met een gelijke culturele achtergrond, die dichtten op een manier, in een traditie, die mij bijzonder aansprak.' Ze organiseerde in Nederland bijeenkomsten waarin artiesten konden optreden, maar stapte vervolgens ook zelf het podium op. 'Gaandeweg ontdekte ik mijn stijl, mijn stem. Het heeft iets magisch om je verhaal met heel veel mensen te delen. "In the particular is contained the universal", zegt de Ierse schrijver James Joyce. Dat was iets wat ik ook gaandeweg ontdekte. Het verbaast me steeds weer hoeveel herkenning er is in het publiek bij heel persoonlijke verhalen. Die universaliteit is veel rijker en veelomvattender dan je denkt. Dat vind ik echt een openbaring. De resonantie van iets wat je aan de keukentafel maakt.'

Spirituele lading

Die resonantie van de collectieve ervaring heeft voor Babs een spirituele lading. 'In gedichten onderzoek ik ook de vraag: hoe ben je mens? Hoe zijn we onderdeel van het collectieve mens-zijn?' De manier om dat te beleven, is voor Babs de kunst. 'Door een beeld dat drie eeuwen geleden gemaakt is, kun je diep worden geraakt. Dat moet wel spiritueeliteit zijn.' Ze is niet met een geloof opgegroeid. Ze lacht: 'Ik heb een tijdje op de crèche van Zevendagsadventisten gezeten. Maar toen mijn moeder dat ontdekte, haalde ze me daar snel vanaf. Ik had wel liefde voor Bijbelverhalen en keek als niemand thuis was naar de EO. Ik deed wel eens mee aan de rebus, maar dat gebeurde stiekem. In de hippie-omgeving waarin ik opgroeide, was het geloof taboe.' Toch ontdekte ze dat haar familiegeschiedenis wel degelijk ook christelijke roots had. 'Mijn Amerikaanse vader, die pas later deel ging uitmaken van mijn leven, kwam uit de *Baptist Church*.

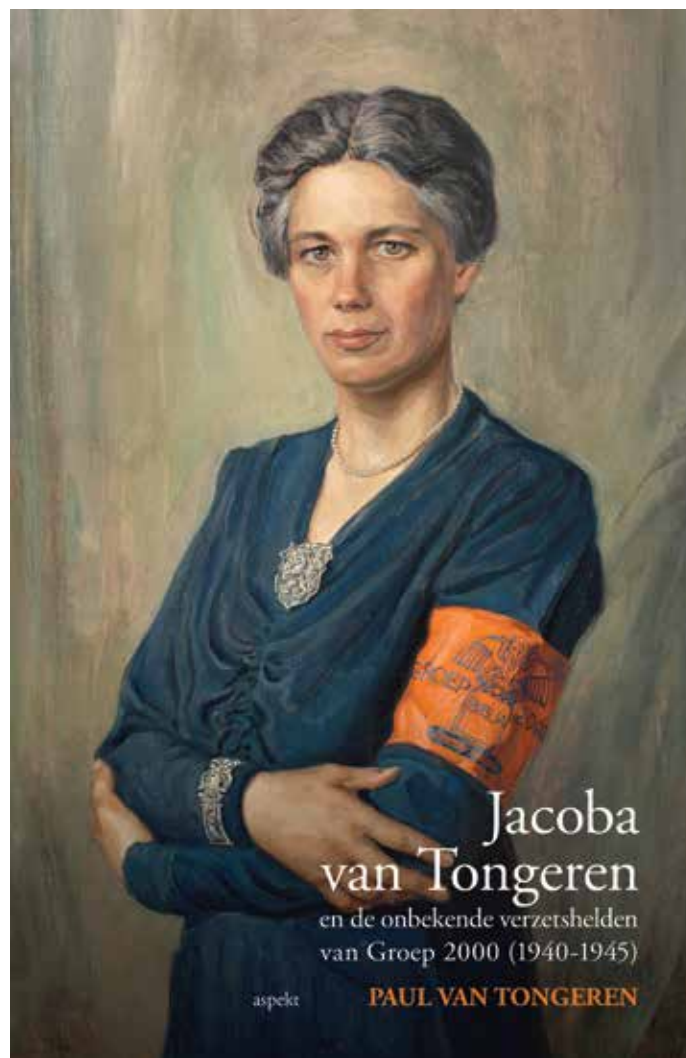
Koning Willem-Alexander maakt excuses voor de misstanden rond tot slaaf gemaakte mensen. Bron: Nationaal instituut Nederlands slavernijverleden en erfenis.

In zijn verhalen ging het vaak over Jezus, de kerk was heel belangrijk voor hem. Mijn opa bleek in een gospelkoor gezongen te hebben. Op zijn begrafenis zong zijn koor hem naar huis, zoals ze dat noemen. *The celebration of the homecoming*, dat voelde bijna feestelijk.' Die traditie heeft Babs Gons omarmd en niet voor niets. 'Ik houd van gospel. Die muziek komt voort uit de slavernij. Spirituals zijn ontstaan als vorm van verzet. In de songs zitten vaak verborgen boodschappen die de tot slaaf gemaakten onderling doorgaven. Ze mochten vaak niet praten, maar wel zingen. Dat is een deel van mijn erfgoed. Ik ben er niet mee opgegroeid, maar ik voel me er wel mee verbonden. Het is een transgeneratiele overdracht. Of ik het verleden nu omhels of niet: ik draag het met me mee.'

Tot slaaf gemaakte mensen mochten niet praten, wel zingen

Inspirerende vrouw

Ze is al druk bezig met nadenken en schrijven aan de Jacoba van Tongerenlezing. Een rode lijn heeft ze al. Veel wil ze er nog niet over kwijt, maar ze begint haar lezing met een vrouw die haar zeer inspireert: Rosey Pool. Een witte, joodse vrouw die uit Westerbork wist te ontsnappen en zich daarna toelegde op het vertalen van gedichten van Afro-Amerikaanse dichters en naar de VS ging om daar les te geven in die literatuur. Elementen van oorlog, verzet en vrouw-zijn komen in haar samen, net als bij Jacoba van Tongeren. 'Ze trok een, niet onomstreden, parallel tussen de anti-Joodse maatregelen van de nazi's en de Amerikaanse rassensegregatie. Zo raakte ze in contact met allerlei prominente Afro-Amerikaanse schrijvers en haar geschiedenis werd ook weggewist. Meer zeg ik niet, maar ik heb heel veel zin in de lezing.'

Jacoba van Tongerenlezing

Vrijdag 3 november 2023
Keizersgrachtkerk, Keizersgracht 566, Amsterdam
15.30 uur inloop, lezing 16.00 uur
Vrijwillige bijdrage ter plaatse
Opgeven via info@protestantsamsterdam.nl

U bent na afloop van de lezing van harte welkom voor een drankje in de Tuinkamer.

Aanbidding in Amsterdam

Niet per se met je handen in de lucht

Bezoekers van een we•Worship bijeenkomst.

foto: Gerhard Nel Photography

Hanna Yoo

Vanaf 2019 organiseren René Visser en zijn vrouw Christine maandelijks worship-bijeenkomsten op verschillende plaatsen in Amsterdam. Hanna Yoo sprak hen over hun passie voor aanbidding en natuurlijk vroeg ze ook naar hun favoriete worshipnummer.

Hoe zijn jullie begonnen met het organiseren van de worshipavonden van we•Worship?

René: We verlangden ernaar om een plek te creëren waar mensen God persoonlijk konden ervaren en ontmoeten. Mijn opvoeding is protestants en dat is de basis van mijn geloof. Maar naderhand hebben we tijdens onze opleiding in de Verenigde Staten God op een meer persoonlijke manier mogen ervaren. Beide aspecten vinden wij heel waardevol in ons geloof. Toen ontstond de wens om ook anderen kennis te laten maken met deze persoonlijke ervaring met God door middel van worshipmuziek. Want juist door samen te zingen en te aanbidden, kun je de liefde en kracht van God ervaren. Christine: Dit sloot aan bij een verlangen van de Protestantse Kerk Amsterdam om plaats te maken voor iets wat er nog niet was, met ruimte voor de Heilige Geest. René: Er waren al mensen enthousiast over aanbidding. Met een klein groepje begonnen we op de zolder van zalencentrum Van Limmikhof aan de Nieuwe Keizersgracht 1A in Amsterdam. Van daaruit hebben we het verder uitgebouwd. Zo organiseren we nu ook avonden in De Bron (Watergraafsmeer) en in de open lucht.

Kun je iets meer vertellen over hoe je God hebt ervaren in het buitenland?

René: In het buitenland heb ik God heel dichtbij

mogen ervaren. Ik voelde dat het mogelijk was om voortdurend in verbinding te zijn met God door de Heilige Geest. God wilde tot mij spreken en ook door mij heen werken ten dienste van andere mensen.

Christine: Ik was al heel enthousiast en gepassioneerd over het geloof, maar ik was nog niet zo bekend met de Heilige Geest. Wat dat betreft was het een cadeautje dat - toen ik verlangde naar meer - ik ook meer van God heb ervaren. Ik geloof dat wanneer je op zoek gaat, je vroeg of laat meer van God zal ontvangen. Ik kreeg in de VS bijvoorbeeld onderwijs over aanbidding en heb er ook onderzoek naar mogen doen. Ik heb gezien dat God op verschillende manieren spreekt in verschillende landen en culturen, maar het is wel dezelfde God. Hoe God in Amsterdam werkt, ziet er misschien anders uit dan op andere plekken. Hij is de God van wonderen, van aanwezigheid, van goedheid, waar dan ook ter wereld. Na alles wat we van Gods grootheid hadden gezien, kregen we de sterke overtuiging dat God ook krachtig wil werken in Amsterdam. Vandaar dat we er heel veel zin in hadden om met worship aan de slag te gaan.

Hoe ziet een worship-avond eruit?

Christine: We laten het programma leiden door de Heilige Geest. We bereiden altijd iets voor, maar we dagen onszelf ook uit om het helemaal los te laten. Op deze manier houden we ruimte voor het spontane.

René: Vanaf 18.30 uur zijn we aanwezig met het team om te eten en dingen klaar te zetten in bijvoorbeeld de Van Limmikhof. Vanaf 19.45 uur komen de deelnemers binnen en is er koffie of thee met wat lekkers te krijgen. Om 20.00 uur heten we de mensen welkom en leggen we uit wat we doen. Overigens krijgt iedereen die nieuw is een *goodiebag* met uitleg over aanbidding en een klein cadeautje. De rest van de avond wordt gevuld met aanbidding onder leiding van de band,

met gebed en ook met getuigenissen van mensen uit de zaal. Christine: We vinden het belangrijk om mensen de mogelijkheid te geven iets bij te dragen, want mensen zijn geen bezoeker maar deelnemer. René: Het aanbidden neemt altijd een grotere plaats in dan het 'praatje'. Er is geen vaste eindtijd, maar meestal ronden we 21.45 uur het programma af. Daarna ruimen we alles weer op.

Is er veel belangstelling voor worship in protestants Amsterdam?

René: Er waren zeker geïnteresseerden vanaf het begin. Maar er was ook veel onbekendheid. Bij de eerste bijeenkomst waren er een paar mensen die onwennig aan de zijlijn stonden. Ook nu zijn er telkens mensen voor wie dit nieuw is. Daarom leg ik elke keer uit dat iedereen welkom is om te komen zoals die is. Aanbidding betekent niet per se dat je met je handen in de lucht moet gaan staan, dat je gaat springen of gaat knielen. Het gaat om een persoonlijk moment tussen jou en God. Langzaam maar zeker merken we dat mensen die in het begin misschien wat koudwaterrees hadden, steeds meer meedoen en zelfs iets willen delen over hun eigen ervaringen met God.

Christine: Het gros van de bezoekers komt uit Amsterdam, maar er zijn ook mensen van buiten Amsterdam die langskomen uit nieuwsgierigheid. De volgende keer nemen ze weer iemand mee. Ook zijn er mensen die ons weten te vinden via onze sociale media. We zijn bijvoorbeeld actief op Instagram. En niet te vergeten: de agenda van *Kerk in Mokum*. René: De groei zit hem er ook in dat mensen eerst een worship-avond bezoeken en vervolgens een training bijwonen. We geven trainingen in gebed, luisteren naar Gods stem en bidden voor anderen. Tijdens zo'n training in aanbidding kunnen bijvoorbeeld ook bandleden meer leren over muziek maken als groep en over het leiden van mensen in aanbidding. De trainingen worden gegeven door onze teamleden en we zijn blij dat we dit samen kunnen doen. Juist in een

stad waar niet zoveel christenen zijn, is het mooi als je je samen kunt inzetten voor een doel waar je hart voor hebt.

Ik zag dat jullie ook een worship-avond organiseren op de Nieuwmarkt, in de open lucht dus. Welke waarde heeft dit voor jullie?

René: Bij een reguliere worship-avond moeten de bezoekers moeite doen om ons te vinden. Als we een avond organiseren in de open lucht, is er gegarandeerd belangstelling. Zeker als mensen niet precies weten wat we aan het doen zijn, komen ze graag even kijken. Want muziek oefent toch een bepaalde aantrekkingskracht uit. Op deze manier krijgen we de mooiste en meest verrassende ontmoetingen.

Wat is jouw favoriete worshipnummer?

René: Ik moet denken aan het nummer *You're Beautiful*. Het nummer begint met de tekst: *I see your face in every sunrise, the colors of the morning are inside your eyes, the world awakens in the light of the day, they look up to the skies and say you're beautiful*. Als je aanbidt, kijk je naar God maar dan kijk je ook anders naar de wereld om je heen en dat maakt dat je meer van God ziet. Christine: Dat was moeilijk kiezen. Maar een nummer dat ik zeker wil noemen is *The Goodness of God*. Als ik in moeilijke omstandigheden zit, wil ik graag blijven zingen van de goedheid en trouw van God. Als ik nog een favoriete artiest mag noemen, dan is dat Steffany Gretzinger, een zangeres. We hebben haar leren kennen in Amerika. Wat mij fascineerde aan haar, was haar focus op God in aanbidding. Dus niet op de zaal of op de aanwezige mensen. Door haar focus op God, werden wij ook meegenomen in aanbidding en voelden wij ook een verlangen om ons te richten op God. Precies deze ervaring willen we graag aan mensen geven die bij we•Worship komen!

weworship.nl

Bijzondere winkel in de Jordaan

Crafted Stories biedt mensen werkervaring

Janneke Donkerlo

In de Jordaan is sinds twee jaar een bijzondere winkel gevestigd waar achter elk product een sociaal verhaal zit: *Crafted Stories*. Het is een plek waar mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt werkervaring kunnen opdoen. De opbrengst is voor stichting Scharlaken Koord.

Dynamiek

In een ruimte onder de Noorderkerk lonken vintage kleding en handgemaakte producten naar de voorbijgangers. De ingang is via het binnenplaatsje naast de kapel waar mensen kunnen bidden of een kaarsje kunnen aansteken. Vooral op maandag en zaterdag is er veel aanloop. Dan is er Noordermarkt en dat geeft het geheel een gezellige dynamiek die past bij de kerk.

Klanten in de winkel *Crafted Stories* op de Noordermarkt in Amsterdam.

Achter elk product zit een sociaal verhaal

Prachtige producten van prachtige mensen

In het souterrain hangt de kleding; een trapje hoger de cadeauartikelen. Een deel daarvan wordt gemaakt in Nederland zoals de kaarsen, zeepjes en tassen van Mijn Stijl, of de kruiden van Pineut. Enkele andere producten komen uit het buitenland, zoals de kleurrijke kleden van *Doing Goods* uit India. Stuk voor stuk sociale ondernemingen waarbij niet de winst, maar de maatschappelijke impact

voorop staat. *Crafted Stories* is ook een sociale onderneming. De opbrengst van de winkel komt ten goede aan het werk van Scharlaken Koord, een project van THDV dat zich inzet voor (ex-)prostituees, slachtoffers van mensenhandel en voor meisjes die met loverboys te maken hebben (gehad).

Jan de Liefde

Stichting Tot Heil Des Volks (THDV) werd opgericht in 1855, toen de Jordaan nog een put van armoede was. De oprichter was theoloog Jan de Liefde. In die tijd werd de kerk vooral bezocht door de gegoede burgerij. Zelf was Jan de Liefde ook

in goeden doen. Hij had veel rijke vrienden zoals Allard Pierson en Isaäc da Costa, maar hij vond dat de kerk te regentesk was en onvoldoende oog had voor de armen in de stad. Daarom ging hij de wijk in met Bijbels en turf onder de arm. In het huis van een vissersvrouw aan de Goudsbloemgracht begon hij met Bijbelstudies maar al gauw werd het schamele woninkje te klein en de noden bleken hoog. In de Willemstraat, de Bloemstraat en de Nieuwmarkt richtte THDV onder meer bewaarscholen op voor kinderen van arme ouders. Deze kinderen hoefden dan niet op straat rond te hangen als hun ouders moesten werken. Ze kre-

gen kleding, onderwijs en eten met als doel om de armoedespiraal te doorbreken.

Sociale functie van de kerk

Twee jaar geleden zat *Crafted Stories* nog in de Willemstraat bij THDV. De 'winkel' was toen alleen open op donderdag en iedere keer moest alles opnieuw ingericht en aan het eind van de dag weer opgeruimd worden. De winkel onder de Noorderkerk daarentegen is permanent. De mensen die er werkervaring op doen, kunnen nu op hun cv zetten dat ze in een winkel hebben gewerkt. Deze staat overigens los van de kerk, maar de doelgroep en de producten passen wel goed bij de sociale functie die de gemeente wil uitstralen. Kom vooral eens langs om te kijken of er iets van uw gading bij zit. *Crafted Stories* is de hele week geopend van 10.00 uur tot 17.00 uur, behalve op dinsdag en zondag.

craftedstories.nl

Scharlaken Koord

Het touw dat de prostituee Rachab uit haar raam van haar huisje in de stadsmuur van Jericho hing, was scharlaken rood. De kleur wordt gemaakt van bloedluizen. In Jesaja 1 vs 18 staat: 'Laat ons tezamen richten', zegt de Here. 'Al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw.' In het Nieuwe Testament is Rachab in de rij der geloofshelden opgenomen en Jezus prijst de prostituee die zijn voeten zalfte met kostbare mirre: 'Uw zonden zijn u vergeven. Wien weinig vergeven is, heeft weinig lief.' Tot slot is er de symboliek van Jezus die de liefde voor zijn vrienden met zijn dood moest bekopen en na drie dagen wit opstond uit de dood.

scharlakenkoord.nl

GLUREN BIJ DE BUREN

Orthodoxe parochie van Sint Nikolaas van Myra

In gesprek met Victor Lagodin en vader Meletios

Dionne Polet-Brussee en Rob Polet

We worden verwelkomd met iets lekkers bij de koffie. 'Het is 11 augustus, de verjaardag van onze patroonheilige Nikolaas van Myra', legt Victor Lagodin uit. Hij is lid van de parochieraad. We spreken hem en rector (hoofdpriester) vader Meletios in een bijzaaltje van de kerk.

Wat is de oorsprong van de Orthodoxe Parochie van Heilige Nikolaas van Myra in Amsterdam?

Een jongeman, Alexis Voogd, werd in de Tweede Wereldoorlog te werk gesteld in een fabriek in Noorwegen. Daar raakte hij onder de indruk van de spiritualiteit onder Russische krijgsgevangenen. Later studeerde hij Russisch. Veel inspiratie vond hij bij Anthony Bloom, de Russisch-Orthodoxe bisschop van Londen, die op de BBC spirituele lezingen over de orthodoxe traditie gaf. Nederlanders werden door hem geïnspireerd en zo

Foto: Olga Kamahurst

kwam het uiteindelijk tot de oprichting van een orthodoxe parochie in Amsterdam. Alexis, inmiddels priester, werd de eerste rector.

In 1974 begonnen we op een zolder bij de Nicolaaskerk. Door groei volgden twee andere kerkplekken. In 2005

konden we het voormalige kapucijnenklooster aan de Lijnbaansgracht kopen. Hier zijn we heel gelukkig.

Tot 2022 viel de Amsterdamse parochie onder het patriarchaat van Moskou. Toen de oorlog tegen Oekraïne begon, besloten we dat we niet langer

in dat patriarchaat konden blijven. We zijn toen overgestapt naar het patriarchaat van Constantinopel. De priesters wilden als herders de parochianen veilig houden, dus moesten we deze stap nemen, met alle pijn en verdriet van dien. Sommige parochianen vonden dat ze ons niet konden volgen. Zij hebben een andere parochie opgericht die momenteel op zaterdag de liturgie viert in de Armeense Kerk in Amsterdam en op zondag in Haarlem.

Waarin verschilt deze parochie van andere kerkgemeenschappen?

Elke zondag zien we nieuwe gezichten, onder wie veel Nederlanders. Natuurlijk proberen we hen zoveel mogelijk te helpen en te begeleiden naar het vinden van hun thuis in onze gemeenschap. De orthodoxe traditie is over het algemeen conservatief, maar kan ook flexibel zijn door de werking van de Heilige Geest. In de praktijk betekent dit dat we iedereen zijn eigen weg laten volgen. Door deel te nemen aan de eredienst en een eigen gebedsleven te ontwikkelen, worden ze gaandeweg orthodoxe christenen. Onze liturgische dag begint zaterdagavond. Dan vieren we vigilie, voorafgegaan door een korte herdenkingsdienst

voor de overledenen. Op zondagochtend vieren we de Goddelijke liturgie, meestal in het Nederlands en Slavisch.

Wat betekent het om God te ervaren?

Vader Meletios: We komen hier in de kerk samen niet per se om God te ontmoeten, want God is overal. We komen hier zodat we ons samen op God kunnen richten. God is totaal anders dan wij en we kunnen Hem niet begrijpen. Toch komt Hij op zo'n manier naar ons toe dat we in staat zijn om Hem te ervaren. Die ervaring is de kern van ons leven. De rol van het gebed, zowel tijdens de Goddelijke liturgie als thuis, is heel belangrijk in onze traditie. De biecht is ook belangrijk voor ons. Veel mensen biechten geregeld en praten met de priester over wat er goed of minder goed gaat in hun leven.

Victor Lagodin: Voor mij is deelnemen aan de eucharistie de ontmoeting met God en met anderen. Geloof wordt ook ondersteund door kennis. We houden regelmatig lezingen over allerlei onderwerpen. Ik probeer wat de Kerk leert op verschillende manieren toe te passen in mijn dagelijks leven.

orthodox-amsterdam.nl

KERK IN MOKUM Agenda

AGENDA VOOR KERK EN SAMENLEVING | PROTESTANTSE KERK AMSTERDAM | SEPTEMBER 2023

Theatervoorstelling ‘In Gods naam’ met Bastiaan Ragas

Hoe ga je in godsnaam met het leven om? In een tijd vol onzekerheden, onrust en verandering zoekt Bastiaan Ragas naar antwoorden in een eeuwenoud verhaal. Een reis door het meest geciteerde en misschien wel onbegrijpelijkste boek ter wereld: de Bijbel.

Bastiaan Ragas (1971) is zanger, presentator, (musical)acteur, schrijver en is van huis uit katholiek. Hij is enkele jaren geleden gegrepen door de verhalen uit de Bijbel. Via een vriendschap met een predikant heeft hij zich verder verdiept in de context van deze oerverhalen. Hij is ervan overtuigd geraakt dat deze verhalen ook van onschatbare waarde zijn voor onze tijd.

In een avondvullende voorstelling gaat hij kriskras door de Bijbel en licht bekende en onbekende verhalen uit. Soms schurend, altijd in dialoog met de

zaal. Soms kwetsbaar en confronterend. Verhalen over angst, liefde, hoop en moed. Op kunstige wijze verweeft hij zijn herkenbare persoonlijke levensvragen met de verhalen uit de Bijbel. Hij leest voor uit de Evangeliën, zingt uit de Psalmen (op eigen wijze) en oreert met Spreuken.

Verschillende rollen
Tegenspeler actrice Yvonne van den Eerenbeemt neemt verschillende rollen uit de verhalen aan en roept Bastiaan en het publiek soms tot de orde: ‘Dit staat er helemaal niet, ook al is het wel altijd zo uitgelegd.’ Multi-instrumentalist Martijn Beekers geeft muzikale ondersteuning en rijgt moeiteloos het repertoire van Elvis, spirituals, Bach en Hazes aan elkaar.

Di. 26 en wo. 27 sep. De Thomas, Prinses Irenestraat 36, 20.15 uur, kaarten en meer info via: theateringodsnaam.nl/amsterdam

Jacoba van Tongerenlezing in de Keizersgrachtkerk

De Protestantse Kerk Amsterdam organiseert op vrijdag 3 november de Jacoba van Tongerenlezing, die dit keer door Babs Gons (1971) wordt gehouden. Zie ook het artikel op de voorpagina van deze Kerk in Mokum. De lezing wordt om het jaar gegeven door een vrouw die - net als verzetsvrouw Jacoba van Tongeren - in actie is gekomen tegen onrecht.

Babs is *spoken word* artiest, schrijver en performer. Ze is gevraagd omdat ze als zwarte vrouw in verzet komt tegen racisme en discriminatie, vanuit een spiritueel bewustzijn en vanuit Amsterdam haar maatschappelijke en culturele werk uitvoert. Sinds begin september is ze Dichter des Vaderlands. Ze draagt al jaren haar verhalen en gedichten voor bij festivals en debatten en heeft een muzikaal-literaire show Babs' Woordsalon. Bij de herdenking van het slavenijverleden afgelopen juli, gaf ze voor de NPO-radio commentaar op de speech van Koning

Willem-Alexander. Ze was onder de indruk van de excuses die hij maakte voor de misstanden rond tot slaaf gemaakte mensen. Waarvan zij een verre afstammeling is.

Jacoba van Tongeren
Aan het begin van de oorlog bracht de maatschappelijk werkster Jacoba van Tongeren (1903) uit Amsterdam ledenlijsten en belangrijke documenten in veiligheid.

Ze concentreerde zich op de hulp aan onderduikers. Daarvoor zette zij een organisatie op die onderduikers hielp en leidde deze de hele oorlog. In het begin was het een groep zonder naam, later werd het Groep 2000. Het was een verzetsgroep van 140 leden die 4.500 onderduikers hielp, EHBO-posten verzorgde, voedselbonnen verdeelde en andere verzetsactiviteiten uitvoerde.

Vrijdag 3 november, Keizersgrachtkerk, Keizersgracht 566, 16.00 uur

Meezingconcert met liederen van Huub Oosterhuis

Op eerste paasdag 9 april overleed Huub Oosterhuis (1933). Hij was theoloog, dichter, een uit de kloosterorde verwijderde jezuïet en uitgetreden priester. Huub Oosterhuis publiceerde een groot aantal liederen en gedichten en beïnvloedde de modernistische denkbeelden over liturgie en kerkelijk leven in Nederland diep.

Op zaterdag 4 november vindt er een meezingconcert plaats in de Westerkerk met liederen van Huub Oosterhuis rond een aantal thema's. Deze worden kort ingeleid door theoloog Kees Kok en geïllustreerd met gedichten uit Oosterhuis' laatste bundel. Een thema is: God klinkt,

met onder meer het lied *Dan nog klamp ik mij vast aan jou*. Ook een thema is: De woestijn, met het lied *De steppe zal bloeien*. Afgesloten wordt met het lied *Die mij droeg op adelaarsvleugels*. De liederen op teksten van Huub Oosterhuis met muziek van Bernard Huijbers, Tom Löwenthal, Antoine Oomen en Tjeerd Oosterhuis worden uitgevoerd door het Groot Oosterhuiskoor met orkest en solisten: Kikkie Géron, Trijntje Oosterhuis, Edsilia Rombley en Mark Walter, onder leiding van Tom Löwenthal.

Zaterdag 4 november, Westerkerk, Prinsengracht 279, 16.00-18.00 uur, € 15,-, meer info en toegangskaarten via: ekklesia-amsterdam.nl

COLUMN

Godtelefoon

Roel van Marle vormt samen met Hendrik-Jan Overmeer het duo-voorzitterschap van de Protestantse Kerk Amsterdam.

Reageren? Mail naar redactie@protestantsamsterdam.nl

Zomaar tijdens een hardlooppandje in het Vondelpark valt mijn oog erop. Een oude telefoon, vastgemaakt aan een paal, met de naam God erop geschreven. Ik stop even, pak de hoorn op maar hoor niets. Welke creatieve Amsterdamse kunstenaar zou achter dit initiatief zitten? Ik ren verder en mijmer over hoe zo'n Godtelefoon kansen zou kunnen bieden voor onze kerk. Als Amsterdammers met God willen bellen, kunnen ze dan bij ons terecht?

Ter hoogte van 't Blauwe Theehuis denk ik aan iemand die mij jaren geleden eens wees op de gave van opmerkzaamheid. Hij bedoelde daarmee de kunst om te observeren en aandachtig

te zijn voor wat er gebeurt en waarin God of het goddelijke te zien is. Tegelijk bedenk ik me dat die gave ook wel erg lijkt op de opdracht van monnik Benedictus in zijn kloosterregel: heb aandacht voor de dingen die je doet.

Bij de uitgang Nassaukade, denk ik aan het prachtige verhaal van de Oudtestamentische koning Salomo. In het boek Koningen lezen we dat hij een droom krijgt wanneer hij bezig is de tempel te bouwen. God vraagt dan aan hem: 'Vraag wat je wilt, ik zal het je geven.' Salomo vraagt geen grote rijkdom of macht, maar wijsheid en ook om een 'opmerkzame geest'. Bezweet van het rennen, uitgeput van de inspan-

ning maar voldaan kom ik thuis aan de Baarsjesweg. Via de Godtelefoon, kansen voor de kerk, een oude bekende, Benedictus en Salomo ben ik weer terug. Ik bid stilletjes: geef me een opmerkzaam hart voor de kerk.

Voor het komend seizoen wens ik, mede namens Hendrik-Jan, ieder van ons een opmerkzaam hart. Opmerkzaam voor kansen en mogelijkheden voor onze Protestantse Kerk Amsterdam, zodat we samen kunnen bouwen aan een evangelie met lef en liefde voor de stad. O ja en die Godtelefoon: daar staat nu op de binnenkant: protestantsamsterdam.nl of bel 020 - 53 53 700.

KERKPLEKKEN ACTUEEL

De rubriek Kerkplekken Actueel bevat nieuws van alle kerkplekken: de wijkkerken en de pioniersplekken van de Protestantse Kerk Amsterdam. De stukjes kunnen een korte overdenking zijn of een aankondiging van een bijzondere gebeurtenis of activiteit. Leer ze kennen, deze pareltjes van de stad.

Westerkerk Centrum

Cristina Pumplun missionair vicaris Westerkerk
westerkerk.nl

In de kerk is hervorming altijd aan de orde: dat is een waardevol en eeuwenoud appel van het protestantisme. Zeker in een tijd waarin mensen de kerk de rug toe keren, horen deze vragen gesteld te worden: waar waait de Geest, waar loopt het spoor van de liefde in de gemeenschap die we met elkaar - al lereerst - zijn als kerk? 31 oktober, Hervormingsdag, is een passende datum om daar met elkaar over van gedachten te wisselen. In de Westerkerk gaan we dat doen in het spoor van het recente boek van Tomáš Halík *De namiddag van het christendom*. Er zijn samen-lees-namiddagen op woensdag 20 september, 4 en 18 oktober die om 16.30 uur beginnen: uitlopend op een lezing met gesprek, ontmoeting en muziek op dinsdag 31 oktober (20.00 uur). Voor meer informatie zie onze website.

Keizersgrachtkerk Centrum

Herman Schalk gemeentelid Keizersgrachtkerk
keizersgrachtkerk.nl

‘Gesloten van buiten, open van binnen’, zo werd de Keizersgrachtkerk getypeerd door een van de gasten. Dat was op een zaterdagochtend waarop we met mensen van binnen en buiten de gemeente (buurtbewoners of bekenden van gemeenteleden) nadachten over ‘Wat stralen we (straks) uit?’ Weten mensen wat er zich afspeelt achter die onopvallende gevel aan de gracht? Wat zou er zich allemaal kunnen afspelen? Hoe maken we beter zichtbaar waar we voor staan, ook op internet? ‘Ongelooflijk, dat ik deze plek in mijn buurt niet kende’, was een andere opmerking. Nadenken over hoe we beter zichtbaar kunnen zijn, over hoe we de Keizersgrachtkerk van meer waarde kunnen laten zijn voor meer mensen, is onderdeel van een traject dat we KGK 2030 noemen en dat moet leiden naar een toekomstbestendige kerk. De frisse opmerkingen van geïnteresseerde gasten houden ons een spiegel voor die nodig geslepen moet worden, zodat de toekomst zichtbaar wordt.

Oudekerkgemeente Centrum

Hans Fiet ouderling Oudekerkgemeente
oudekerk.amsterdam

In de protestantse traditie staat het Woord centraal. Maar in de Oude Kerk is dat anders. Muziek is een net zo belangrijke component van onze kerkdiensten. Bij ons worden alle zintuigen aangesproken. Dat geldt voor de ochtenddienst, maar al helemaal voor onze avonddienst, de vesper. In de katholieke traditie waren de vespers een van de getijdengebeden. De Oudekerkgemeente heeft die traditie in ere hersteld. Een avondgebed met momenten van verstillen. Je kunt een kaarsje branden en genieten van de prachtige ruimte en de kwalitatief hoogstaande muziek. Omdat de vesper niet zozeer om het woord draait, is hij ook in trek bij toeristen. Muziek overstijgt talen. Zo vind je een moment van rust midden in de hectiek van de rosse buurt. Al 15 jaar is er elke zondagavond een vesper. Dat vierten we op zondag 1 oktober. Maar je kunt elke zondag binnenlopen. De deuren gaan open om 18.00 uur en om 18.30 uur begint het. Elke zondagavond weer.

Taizé in Amsterdam

Petra Hogeboom jongerenwerker Taizé in Amsterdam
taizeinamsterdam.nl

Afgelopen zomer zijn we met een groep van 35 enthousiaste jongeren naar Taizé gereisd. We hebben als begeleiders genoten van hoe zelfstandig de jongeren waren. Ze deden actief mee met het programma in Taizé; een deel stond vaak eten uit te delen bij de maaltijden. De kerkklokken maakten iedereen al om kwart voor 8 wakker, waarna de eerste dienst van de dag was voor het ontbijt. Veel jongeren hebben nieuwe internationale vrienden gemaakt, waardoor het iedereen op tijd in de bus naar huis krijgen een uitdaging was. Volgend jaar hopen we weer zo’n spetterende reis neer te zetten!

Pioniersplek we•Worship

René Visser initiatiefnemer we•Worship
weworship.nl

In juli organiseerden we aanbidding op de Nieuwmarkt. Een meisje vertelde dat ze een slechte dag had, maar voor haar gevoel naar de Nieuwmarkt werd geleid. Eenmaal aangekomen vroeg ze ons: ‘Denken jullie dat het toeval is dat ik hier ben, of zou het iets van God kunnen zijn.’ Een van de teamleden sprak haar aan en vertelde dat Jezus juist dichtbij wil zijn als jij het moeilijk hebt. Het is bijzonder hoe God je soms op het juiste moment op de juiste plek kan leiden. Ook in 2023-2024 zal we•Worship op allerlei plekken actief zijn, we kijken uit naar alle mooie ontmoetingen, die we zullen hebben.

Open Community Zinnig Noord

Jacqueline Weel pionier open community Zinnig Noord
zinnignoord.nl

Bij Zinnig Noord, de open community voor zingeving, vormen we ons programma rond actuele thema’s in onze community. Nu is dat het thema LIEFDE. Liefde is de kern in ons leven maar ook de kern van de spirituele

tradities waar we bij Zinnig Noord uit putten. Liefde is een rijk thema. Hoe mooi het ook is, er lijken ook taboes mee samen te hangen. Wij onderzoeken dat graag. Liefde is bedoeld om te stromen; in onszelf, tussen mensen en naar de wereld om ons heen. Soms stroomt de liefde minder, zijn er obstakels of taboes. Daar gaan we in onze programma’s dit najaar mee aan de slag. We buigen ons over in liefde loslaten, zelfliefde, liefde in allerlei soorten relaties, liefde en seks, intimiteit en grenzen en verlangens in de liefde. We duiken in oude tradities voor wijsheid en gaan in gesprek om van elkaar te leren.

Missionaire wijkgemeente Hebron West

Rozelinde Hoogendijk kerkelijk werker Hebron
hebron.amsterdam

De zomer is voorbij. Voor velen betekent dat: weer aan het werk, terug naar de dagelijkse gang van zaken, de stress van een volle agenda. Bij Hebron pakken we het de komende maanden anders aan. Terwijl ons gebouw grondig wordt verbouwd, nemen wij nog een paar maanden extra de tijd om te reflecteren en om vooruit te kijken. Een nieuw gebouw biedt nieuwe kansen en dat vraagt om een zorgvuldige voorbereiding. We kijken nu al uit naar de grote opening, naar de tijd waarin we vanuit een prachtig vernieuwd gebouw hopelijk nog meer kunnen werken aan de bloei van de buurt. Tot die tijd blijven wij ‘gewoon’ aanwezig in de Spaarndammerbuurt. Met een iets minder volle agenda en daardoor hopelijk meer ruimte voor de Geest, voor bloei op onverwachte en ongeplande momenten.

De Opgang-Sloterkerk Nieuw-West

Herman Bouma diaconaal opbouwwerker Osdorp-Sloten
osdorpsloten.nl

De zomer is een tijd van reflectie. Ik las deze zomer een boek van de Kroatische theoloog Miroslav Volf: *The home of God*. Hij schrijft dat het verhaal van Gods plan met de wereld het best kan worden beschreven als het bouwen aan een nieuw thuis. Een plek waar God en zijn mensen samen kunnen zijn. De kerk is de plek waar mensen thuis kunnen komen; na een mooie lange reis; na een mislukte relatie; na een koude natte nacht, zonder dak boven je hoofd; na een burn-out. Met die inspiratie ben ik na de zomervakantie weer aan het werk gegaan in Osdorp. Dagelijks ontmoet ik als diaconaal opbouwwerker mensen met de meest uiteenlopende verhalen. Ik moet de eerste persoon nog tegenkomen die niet op zoek is naar zo’n plek. ‘Welkom thuis!’ staat er boven mijn to-do lijst.

Tienerwerk Nieuw-West

Ferdinand van der Mast tienerwerker van de 16+-groep
De Ark, Opgang/Sloterkerk, Jeruzalemkerk en Tituskapel

De weken voor de zomervakantie stonden bij de *West Side Teens* in het teken van afsluiten: de zomer kwam eraan. We zouden elkaar twee maanden niet gaan zien en daarom hebben we het jaar met elkaar afgesloten op de bowlingbaan. We kijken terug op een bijzonder jaar van veel veranderingen: een nieuwe samenstelling van de groep zorgde voor een nieuwe dynamiek. We kijken ernaar uit om ook het aankomende jaar samen weer verder te bouwen aan een mooie 16+-groep in Nieuw-West, waarbij oog voor de Bijbel en oog voor elkaar centraal staan!

De Binnenwaai Oost

Mirjam Nieboer namens de Kernraad van De Binnenwaai
debinnenwaai.nl

In De Binnenwaai hebben we deze zomer een tussentijdse evaluatie gemaakt die we dit najaar aan de Algemene Kerkenraad willen voorleggen. Als missionaire gemeente zijn we vaak ook aan het pionieren. Wat inspireert ons als kleine gemeenschap en wat slaat aan bij de zinnzoekende IJburger? We zijn afgelopen jaar begonnen met tweemaal per maand een alternatieve viering. Ook in de muziek en in de doordeweekse activiteiten zoeken we naar vernieuwing en verdieping. Met onze voorganger Marjolein Hekman hebben we een echte verbinder in huis. We werken dan ook met veel plezier samen met kerken in Oost, Gist, Hebron, de Gemeente Amsterdam en het Leger des Heils. In het lied ‘Kom Schepper, Geest’ wordt treffend verwoord hoe we het najaar ingaan: ‘Met wind in de haren en zon in de rug ligt het land voor ons open. Met Jou aan mijn zij, met Jou op mijn pad, geen kwaad zal ik duchten want Jij bent nabij.’

Muiderkerk Oost

Greteke de Vries predikant Muiderkerk
muiderkerk.nl

Onvrede en nu? Dat is het thema van de Vredesweek van dit jaar, de derde week van september. Onze democratie loopt gevaar, wat nu? Wat kunnen we doen? Wij mensen wegen vaak onze relaties met anderen: zorg ik genoeg voor de ander, houdt de ander voldoende rekening met mij? Dat wegen heeft invloed op onze emoties, op onze communicatie, op de beslissingen die we nemen. In een ik-cultuur vertrouwen we ons eigen oordeel het meest. Juist dat kan onze onvrede voeden. Want wij vullen van alles in voor anderen zonder te checken: niet alleen feiten, maar ook gevoelens en gedrag van de ander en van jezelf (stereotypen, vooroordelen, gebrek aan relevante kennis). Dialoog over wat ‘eerlijk’ is in de relatie, is noodzakelijk. Vragen stellen en de reacties van de ander(en) serieus nemen. Wil de ander jou benadelen? Hoe is jouw uitlating overgekomen? In de gemeente kunnen we oefenen. Vrede zij met u allen!

Kerkdiensten Amsterdam - september/oktober/november 2023

WIJK	KERK	TIJD	ZONDAG 17 SEPTEMBER	ZONDAG 24 SEPTEMBER	ZONDAG 1 OKTOBER	ZONDAG 8 OKTOBER	ZONDAG 15 OKTOBER
Centrum	Keizersgrachtkerk	10.30	Wilna Wierenga	Geen uitlegger	Robert Jan Nijland	Nico Brouwer	Ds. Hanna van Dorssen
	Noorderkerk	10.00 18.30	Ds. Dick Wolters Ds. Johan Visser	Ds. Kees van Ekris Ds. Johan Visser	Ds. Johan Visser Ds. Dick Wolters	Ds. Dick Wolters Ds. Thejon Bos	Ds. Johan Visser Ds. Richard Saly
	Oude Kerk	11.00 18.30	Ds. Hanna Rijken met Daan Manneke Abdijvesper	Ds. Justine Aalders Abdijvesper	Ds. Wielie Elhorst Evensong / Jubileum 15 jaar vespers	Ds. Klaas Holwerda Abdijvesper	Ds. Nienke Vos Abdijvesper
	Oude Lutherse Kerk	10.30	Dr. Cristina Pumplun	Ds. Andreas Wohle	Ds. André v.d. Stoel	Ds. Andreas Wohle	Ds André v.d. Stoel
	Westerkerk	10.30	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Hans Blom	Ds. Herman Koetsveld	Prof. dr. Mirjam van Veen
	Diensten met Belangstellenden	19.00	Ds. Taco Koster	Ds. Dick Wolters	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster
	De Waalse Kerk	11.00	Ds. Henk Spoelstra	Ds. Henk Spoelstra	Ds. Karel Blei	Ds. Henk Spoelstra	Ds. Marinus de Jong
	Dominicuskerk	11.00	Alle van Steenis	Germain Creyghton	Arjan Broers	Colet v.d. Ven	Annewieke Vroom
	De Rode Hoed - Ekklesia Amsterdam	11.00	Kees Kok	Alex van Heusden	Thijs Lijster	Bart-Jan van Gaart	Bettine Siertsema
Noord	Bethelkerk	10.00	Ds. Bara van Pelt	Ds. Hans Uytenbogaardt	Ds. Cor Ofman	Ds. Bara van Pelt	Ds. André Fox
	Nieuwendammerkerk	10.00	Ds. Trinus Hibma	Ds. Klaas Holwerda	Ds. Paula de Jong	Ds. Annemarie van Wijngaarden	Ds. Paula de Jong
	Dorpskerk Durgerdam	10.30	Geen dienst	Maarten Kruimer	Geen dienst	Wilna Wieringa	Geen dienst
	Ransdorp-Holysloot	10.00	Wim Vreeken	Samen in Durgerdam	Ds. Peter Verhoef	Ds. Gerdien Neels	Bas v.d. Bent
	Dorpskerk Zunderdorp	10.00	Ds. Taco Koster	Ds. Niek Scholten	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster
West	Hebron	12.00	Geen viering	Jurjen v.d. Laan	Geen viering	Jurjen de Bruijne	Geen viering
	Jeruzalemkerk	10.00	Ds. Jantine Veenhof	Ds. Richard Saly	Ds. Elsbeth Gruteke	Ds. Richard Saly	Ds. Richard Saly
	Nassaukerk	10.30	Ds. Anneke Buitenbos	Nienke Vos	Bettine Siertsema	Ds. Lydia Meiling en Peter v. d. Zalm- v.d. Beek (15.30)	Ds. Margrietha Reinders
Nieuw- West	De Opgang	10.00	Ds. Lydia Meiling	Geen dienst	Dr. Anneke Mooi	Geen dienst	Ds. Dick Wolters
	Regenbooggemeente	10.00	Ds. Nellie van Voornveld, start- zondag met lunchviering (11.30)	Diverse voorgangers. Oecume- nische viering in de Pauluskerk	Ds. Gerben van Manen	Ds. Miekie Myburgh	Ds. Nellie van Voornvel Lunchviering (11.30)
	Sloterkerk	10.00	Geen dienst	Geen dienst	Geen dienst	Ds. Dirk van Duivenbode	Geen dienst
Zuid	Oranjerkerk	10.00	Ds. André Fox	Ds. Wielie Elhorst	Ds. Ditske Tanja	Ds. Maria Berends	Ds. Wielie Elhorst
	Pelgrimskerk in de Goede Herderkerk	9.30	Ds. Cor Ofman (10.00)	Ds. Harmen de Vries	Ds. Bram Sneep (10.00)	Drs. Renger Prent	Eric Citroen (10.00)
	De Thomas	10.30	Ds. Evert Jan de Wijer	Bart Jan van Gaart	Ds. Evert Jan de Wijer	Drs. Alex van Heusden	Ds. Evert Jan de Wijer
	Vrijburg	10.30	Ds. Joost Röselaers, Joris Luyendijk	Jasper Dijkman	Ds. Rachelle van Aniel	Ds. Joost Röselaers	Madelief Brok
	Willem de Zwijgerkerk	10.00	Ds. André Fox	Leerhuis Tenach&Evangelie Dr. Rinse Reeling Brouwer (10.30)	Dr. Eep Talstra	Morgengebed	Ds. Petra Barnard
Oost	De Binnenwaai	11.00	Voorganger Marjolein Hekman	Alternatieve viering, Ennio Drost/Anette Bosma	Brunchviering, Janine Hogendoorn	Oecumenische viering, Uschi Janssen, Marjolein Hekman	Alternatieve viering, Maarten Vogelaar
	De Bron	10.00	Ds. René Visser	Ds. René Visser	Ds. Hanneke Alewijn	Ds. Gerbrand Molenaar	Ds. Gerbrand Molenaar
	Elthetokerk	10.00	Ds. Martijn van Laar	Daan Savert	Ds. Martijn van Laar	Ds. Nellie van Voornveld	Ds. Martijn van Laar
	Muiderkerk	10.30	Ds. Greteke de Vries	Ds. Greteke de Vries	Ds. Greteke de Vries	Ds. Greteke de Vries	Dienst door gemeenteleden
Zuidoost	De Nieuwe Stad	9.30	Dr. Wilken Veen	Ds. Jan v.d. Meulen	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen
	De Drie Stromen	9.30	Samen in De Nieuwe Stad	Samen in De Nieuwe Stad	Martine van Garderen	Ds. Hantie Kotzé	Ds. Cor Ofman

Op de websites van de kerken vindt u actuele informatie en een link, als kerkdiensten online worden uitgezonden. Op protestantsamsterdam.nl vindt u de adressen van de kerken. Ook vindt u op onze website in het kerkdiensten-rooster de Dankdiensten voor gewas en arbeid op woensdag 1 november.

Kerkdiensten Amsterdam - september/oktober/november 2023

WIJK	KERK	TIJD	ZONDAG 22 OKTOBER	ZONDAG 29 OKTOBER	ZONDAG 5 NOVEMBER	ZONDAG 12 NOVEMBER	ZONDAG 19 NOVEMBER
Centrum	Keizersgrachtkerk	10.30	Henk Enserink	Ds. Annemarie van Wijngaarden	Wilna Wierenga	Daan Savert	Sietske v.d. Hoek
	Noorderkerk	10.00 18.30	Ds. Jan Ouwehand Ds. Johan Visser	Ds. Johan Visser Ds. Dick Wolters	Ds. Dick Wolters Ds. Michiel Dubbelman	Peter Hansum Ds. Jasper de Koning	Peter Hansum Ds. Dick Wolters
	Oude Kerk	11.00 18.30	Ds. Harry Pals Muziekvesper	Ds. Sytze de Vries Abdijvesper	Ds. Marcel Barnard Evensong	Ds. Julia van Rijn Abdijvesper	Ghislaine Gillessen en Ds. Harold Schorren Orgelvesper
	Oude Lutherse Kerk	10.30	Ds. Harry Donga	Ds. Andreas Wohle	Ds. André v.d. Stael	Ds. Andreas Wohle	Drs. Barbara Heckel
	Westerkerk	10.30	Ds. Jan Offringa	Ds. Herman Koetsveld (10.30) Cantatedienst: Dr. Cristina Pumplun (17.00 uur)	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Herman Koetsveld
	Diensten met Belangstellenden	19.00	Matthé Wagenmakers	Alex de Vreugd	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	Ds. Niels Gillebaard
	De Waalse Kerk	11.00	Ds. Henk Spoelstra	Joop laGrouw	Ds. Liesbeth van Hiltten	Ds. Henk Spoelstra	Ds. Richard Bennahmias
	Dominicuskerk	11.00	Eva Martens	Janneke Stegeman	Eva Martens	Ranfar Kouwijzer	Marcel Elsenaar
	De Rode Hoed - Ekklesia Amsterdam	11.00	Colet v.d. Ven	Mirjam Rigterink	Predikant onbekend	Predikant onbekend	Predikant onbekend
Noord	Bethelkerk	10.00	Ds. Margrietha Reinders	Ds. Marjan Nijman	Ds. Bara van Pelt	Ds. Trinus Hibma	Ds. Paula de Jong
	Nieuwendammerkerk	10.00	Ds. Justine Aalders	Ds. Cor Ofman	Ds. Paula de Jong	Dr. Wilken Veen	Ds. Klaas Holwerda
	Dorpskerk Durgerdam	10.30	Geen dienst	Maarten Kruimer	Geen dienst	Maarten Kruimer	Geen dienst
	Ransdorp-Holysloot	10.00	Ds. Carolina Koops -Verdoes	Ds. Gerdien Neels Preek van de leek	Ds. Joost van den Bogert	Ds. Marino Camarasa	Ds. Gerdien Neels
	Dorpskerk Zunderdorp	10.00	Ds. Pieter Boomsma	Theodoor Meedendorp	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	Ds. Pieter Boomsma
West	Hebron	12.00	Alternatieve viering	Geen viering	Jurjen de Bruijne	Geen viering	Alternatieve viering
	Jeruzalemkerk	10.00	Ds. Richard Saly	Ds. Chris van Andel	Ds. Bas v.d. Graaf	Ds. Bernhard Reitsma	Ds. Richard Saly
	Nassaukerk	10.30	Ds. Roel Knol	Ds. Jan-Gerd Heetderks	Ds. Lydia Meiling en Peter v.d. Zalm- v.d. Beek	Ds. Elsbeth Littooij	Ds. Ditske Tanja
Nieuw- West	De Opgang	10.00	Geen dienst	Ds. Wilken Veen	Geen dienst	Ds. Pieter Boomsma	Geen dienst
	Regenbooggemeente	10.00	Ds. Kees Zwart	Ds. Rinse Reeling Brouwer	Ds. Gerben van Manen	Predikant onbekend	Ds. Nellie van Voornveld (11.30)
	Sloterkerk	10.00	Drs. Tjitske de Vries-Meijer	Geen dienst	Ds. Ben de Boer	Geen dienst	Ds. Gerben van Manen
Zuid	Oranjekerk	10.00	Predikant onbekend	Ds. Kees Zwart	Ds. Klaas Holwerda	Hanna Wapenaar	Predikant onbekend
	Pelgrimskerk in de Goede Herderkerk	9.30	Ds. Barbara de Groot	Ds. Harmen de Vries (10.00)	Ds. Roel Knijff (10.00 uur)	Ds. Sieb Lanser	Predikant onbekend
	De Thomas	10.30	Ds. Evert Jan de Wijer	Ds. Evert Jan de Wijer	Bart Jan van Gaart	Ds. Evert Jan de Wijer	Ds. Evert Jan de Wijer
	Vrijburg	10.30	Esther v.d. Panne	Ds. Joost Röselaers	Ds. Rachelle van Andel	Mpho Tutu van Furth	Ds. Joost Röselaers
	Willem de Zwijgerkerk	10.00	Leerhuis Tenach&Evangelie Dr.Wilken Veen (10.30)	Alternatieve dienst	Pastor Nelly Versteeg	Morgengebed	Ds. Rachelle van Andel
Oost	De Binnenwaai	11.00	Anne Bolhuis	Muziekviering, Elena Manevska en koor	Voorganger Marjolein Hekman brunchviering	Ds. Cor Ofman	Ds. Alexander Noordijk
	De Bron	10.00	Ds. Rene Visser	Ds. Gerbrand Molenaar	Ds. Gerbrand Molenaar	Ds. René Visser	Ds. Gerbrand Molenaar
	Elthetokerk	10.00	Voorganger Marjolein Hekman	Ds. Eddy Reefhuis	Ds. Martijn van Laar	Alternatieve viering	Predikant onbekend
	Muiderkerk	10.30	Ds. Greteke de Vries	Marjolein Hekman	Ds. Greteke de Vries	Ds. Riekje van Osnabrugge	Ds. Marie Hansen
Zuidoost	De Nieuwe Stad	9.30	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen	Ds. Jan v.d. Meulen	Haydy Nelson	Ds. Justine Aalders
	De Drie Stromen	9.30	Werkgroep Groene Kerk (Oogstdienst)	Ds. Marjolein den Dulk	Samen in De Nieuwe Stad	Samen in De Nieuwe Stad	Samen in De Nieuwe Stad

Op de websites van de kerken vindt u actuele informatie en een link, als kerkdiensten online worden uitgezonden. Op protestantsamsterdam.nl vindt u de adressen van de kerken. Ook vindt u op onze website in het kerkdiensten-rooster de Dankdiensten voor gewas en arbeid op woensdag 1 november.

Oranjekerk Zuid

Wielie Elhorst hulppredikant Oranjekerk
oranjekerkamsterdam.nl

Voor het tweede jaar op rij ben ik uitgenodigd in de jury voor de vredesprijzen van PAX: de PAX Duiven. Deze worden op donderdag 21 september uitgereikt. Een van de Duiven gaat naar Rozemarijn van 't Einde, predikant en zoals zij zichzelf noemt: scheppingsactivist. Deze Duif laat goed zien dat vrede door veel meer bewerkstelligd wordt dan het tegengaan van oorlog. Het gaat in de eerste plaats om een samenleving voor iedereen, die onder andere beschermd wordt door goede keuzes voor het klimaat, nu meer dan ooit een urgente kwestie. In het seizoen dat voor ons ligt, steun ik mijn collega en de mensen van *Christian Climate Action* op de A12 en bij de wakes op Schiphol. Spannend inderdaad, maar ik geloof dat het moet. Zijn we de vrijblijvendheid inmiddels niet voorbij?

De Thomas Zuid

Evert Jan de Wijer predikant De Thomas
dethomas.nl

De kerken in Zuid waren afgelopen zomer heel gelukkig met elkaar. Alsof er toch iets als Voorzienigheid bestaat, al vrees ik dat het vooral planning is. De kerken namen de gelegenheid te baat om tijdens de gemeenschappelijke zomerdiensten elders, hun eigen huis stevig onder handen te nemen. De een pakte de oude, houten vloer aan. De ander ging het gevecht met het stof der eeuwen aan en weer een ander zette zichzelf weer eens goed in de verf en zocht zichzelf beter te isoleren van de gesels van hitte en koude. Het heeft iets ontroerends in zich. Een renovatie heeft een hoopvol karakter. Er spreekt een geloof, een vertrouwen uit in de Godshuizen van weleer. Zij zijn niet van voorbij, maar hebben hun betekenis vandaag. Dat kan niet zonder renovatie. Die is misschien nog wel meer ingrijpend dan wat wij deze zomer deden. Maar het begint zeker met het oude onder handen nemen, het stof afschudden en het aloude verhaal als eigenlijk altijd nieuw presenteren!

Willem de Zwijgerkerk Zuid

Frans Schouwenaar
diaconale werkgroep Willem de Zwijgerkerk
willemdeszwijgerkerk.nl

Een vorige keer schreef ik over onze samenwerking met Leerhuis Amsterdam. Nu kan ik melden dat er een nieuwe medegebruiker is van ons kerkgebouw: de *Change Evangelism Ministries International Amsterdam*. Een nieuwe gemeente in opbouw. Op dit moment nog voornamelijk bestaand uit christenen die uit Oost-Afrika afkomstig zijn. Iedere zondagmiddag houden zij bij ons hun vieringen. Anders dan onze vieringen duren deze veel langer en gaat het er veel uitbundiger aan toe. Een afwisseling van toespraken, zingen, opwekkingen, dansen, muziek, lofprijzingen en gebeden. Vrouwen gaan erin voor. Voor ons een kans om nader kennis te maken. Onze inzet is om de kerkruimte nog meer een functie te laten vervullen voor de buurt. Dat roept vragen op over de huurprijs. Onze beheerder werkt met diverse tarieven, commercieel en sociaal. Een belangrijke vraag voor de komende jaren zal zijn: 'Komen we zo uit?' Gelukkig hebben we drie jaar de tijd gekregen om dat uit te vinden.

Wethouder Alexander Scholtes opent de 'Telefoon van de wind' in de Hoftuin

Donderdag 28 september opent Humanitas Amsterdam en Diemen - in samenwerking met de Protestantse Diaconie Amsterdam - een uniek monument in de Hoftuin achter het Corvershof: de 'Telefoon van de Wind'. Dit evenement valt samen met de Week tegen Eenzaamheid en is bedoeld om aandacht te vragen voor het belang van ruimte voor rouw en verlies.

De 'Telefoon van de Wind', geïnspireerd door het oorspronkelijke concept in Otsuchi, Japan, is een bijzonder initiatief dat een plek biedt voor rouwenden om stil te staan bij hun rouw en verlies. Sasaki, de bedenker van de 'Telefoon van de Wind' had verdriet om een overleden neef en zocht naar een manier om hiermee om te gaan. 'Het spreken aan de tele-

foon, ook al is die niet verbonden, dwingt je je gedachten te ordenen en ze onder woorden te brengen', vertelt Sasaki. De Hoftuin, die al een betekenisvolle plaats van herinnering en reflectie is, wordt de thuisbasis van dit unieke monument.

Expositie: Een Mozaïek van Verlorenen Tegelijkertijd met de opening van de 'Te-

lefoon van de Wind', wordt de expositie 'Een Mozaïek van Verlorenen' geïntroduceerd. In deze expositie worden stadsgenoten in kleding van hun overleden dierbaren geportretteerd, elk met hun eigen ontroerende verhaal. Wethouder Alexander Scholtes en directeur van Humanitas Nederland Jerzy Soetekouw verrichten de opening.

Een van de sprekers is Geerteke van Lierop, schrijfster van *Een zee van glas* en oprichtster van *Art in Grief*: over rouw, kunst en veerkracht. Muziek is er van Fado zangeres Marian Hoiting. Ook worden films vertoond over het thema Rouw en Verlies.

Donderdag 28 september, Hoftuin gelegen achter het Corvershof, Nieuwe Herengracht 18, 17.30 uur, voor meer informatie zie: humanitas.nl

Welkom bij de Idealenschool!

Wil jij van betekenis zijn in jouw stad, maar weet je nog niet hoe? Wil je helder krijgen voor welk ideaal jij staat? Of heb je een idee en wil je er nu echt mee aan de slag? In deze cursus van pioniersplek De Kwekerij voor jongvolwassenen ga je in zes avonden van ideaal naar uitvoering. Je wordt stilgezet: wat vind ik belangrijk, wat grijpt me aan en waarom? De avonden worden verzorgd door Hoe Dan Wel: ondernemen met idealen door concrete en strategische stappen te zetten, met een helder en haalbaar verdienmodel.

Samen met een groep (beginnende) idealisten verken je jouw mogelijkheden: Waarbij wil ik betrokken zijn? Welke rol

past bij mij? Wil ik initiatief nemen of aansluiten bij anderen?

Of je nu vrijwilliger wilt worden of sociaal ondernemer, in deze cursus kom je erachter. Tijdens het traject ga je op pad om het te proberen. Aan het eind van de cursus weet jij wat je ideaal is en hoe jij daar vanuit jouw talent en mogelijkheden aan kunt bijdragen. Sterker nog, je bent al begonnen! Doe je mee?

Di. 3, 17 en 31 okt. 14 en 28 nov. en 12 dec. De Kwekerij, Nieuwe Keizersgracht 1A, 19.30-21.30 uur, € 485,-. De prijs een drempel? Mail dan naar: info@kwekerijamsterdam.nl. Meer info: kwekerijamsterdam.nl

Nieuw werk van Daan Manneke in de Oude Kerk

Cantor Herman Mussche dirigeert in de Oude Kerk op zondag 17 september een nieuw werk van de Nederlandse componist, dirigent en organist Daan Manneke (1933): *Grand-motet Pseume CIII*. De Sweelinckcantorij, het vaste koor van de Oudekerkgemeenschap, voert dit motet uit. Matthias Havinga is organist.

Napraten met Daan Manneke

De evangelielezing gaat over hoe vaak je elkaar moet vergeven. Na de dienst is er de mogelijkheid om na te praten met Daan Manneke. Hij heeft een groot en veelzijdig oeuvre op zijn naam staan met meer dan 250 werken, bestaande uit kamermuziek, koor- en orgelcomposities en werken voor grote ensembles. Zondag 17 september, Oude Kerk, Oudekerksplein 23, 11.00 uur

NELLIE & MARJOLEIN

In Nellie & Marjolein beantwoorden twee dominees jouw vraag

Daniël (11)

'Hoe kan ik met God praten als ik Hem niet kan horen?'

Nellie: Dat jij iets zegt en dat God dan antwoord geeft. Wat zou dat fijn zijn! Zo werkt het meestal niet. Toch heb ik vaak het gevoel dat God mij iets zegt. Bijvoorbeeld als ik in de Bijbel lees hoe Jezus mensen moed inspreekt of een opdracht geeft. Dan voel ik me ook aangesproken! Soms gaat het ook nog op een andere manier. In onze kerk zitten we 's morgens vroeg wel eens in de kapel. We lezen dan een tekst en we zijn samen stil. Pas zei iemand: 'God laat mij in de stilte Zijn stem horen. Ik ben niet alleen!'

Marjolein: Het is inderdaad best gek om met God te praten, omdat je niet direct antwoord krijgt zoals van de mensen om je heen. Tegelijk kan dat ook ruimte geven. Om gewoon lekker alles te zeggen wat je denkt en voelt. God schrikt niet zo snel ergens van. Soms krijg je toch iets terug. Als je stil wordt, kun je ineens een gevoel of gedachte krijgen of door wat iemand op een later moment tegen je zegt of bijvoorbeeld door een lied of tekst.

- Nellie van Voornveld, buurtdominee in de Regenbooggemeente in Amsterdam Nieuw-West
- Marjolein Hekman, voorganger in De Binnenwaai in Amsterdam-Oost

Annelies Jans, predikant van de Keizersgrachtkerk in het centrum van Amsterdam, willen we hartelijk bedanken voor de antwoorden, die zij gaf in de rubriek Annelies & Marjolein. Vanaf nu gaat Nellie van Voornveld antwoord geven. Zij is buurtdominee in de Regenbooggemeente in Amsterdam Nieuw-West. Heb jij een vraag? Mail deze dan naar de dominees Nellie en Marjolein via: jeugd@protestantsamsterdam.nl.

AGENDA september/oktober/november

VRIJDAG 15 SEPTEMBER

Er is weer Het Dakloze Feest

Na een paar jaar afwezigheid is er dit jaar weer Het Dakloze Feest, een openluchtfest in de Hoftuin van de Protestantse Diaconie Amsterdam speciaal voor dak- en thuisloze mensen. Dak- en thuislozen, hulpverleners, politici, buren, politie, belangstellenden, mensen uit de hulpverlening, van de gemeente en belangstellenden kunnen elkaar ontmoeten. Er is een informatiemarkt en er zijn activiteiten, muziek en eten. **Vrijdag 15 september, Hoftuin achter het Corvershof aan de Nieuwe Herengracht 18, 14.00-20.00 uur**

MAANDAG 18 SEPTEMBER

Morgengebed voor vrede in de Westerkerk

Van maandag 18 t/m vrijdag 22 sep. wordt om 9.00 uur een morgengebed voor vrede gehouden bij het Brandende Braambos: een kort meditatief moment van een kwartier met stilte, een psalm en een gebed rondom het thema vrede. **Ma. 18 t/m vr. 22 sep. Westerkerk, 9.00 uur**

DINSDAG 26 SEPTEMBER

Bespreking van De Moderne Theologen bij het Leerhuis Amsterdam

Het boek *De Moderne Theologen* van hoogleraar, theoloog Marcel Poorthuis en dr. Wilken Veen wordt besproken. Als eerste komt aan bod: het hoofdstuk over de Joodse denkers. **Di. 26 sep. 24 okt. en 28 nov. Muiderkerk, 26 sep: om 15.30 uur, daarna steeds om 15.00 uur, € 5,- per keer, opgave via: leerhuisamsterdam@gmail.com**

Alphacursus in de Noorderkerk

De Alphacursus begint weer. Alpha is voor iedereen, of je nu wel, niet of een beetje gelooft. Samen bespreken deelnemers tien weken lang allerlei vragen. Zoals: Wie is Jezus? Hoe kun je geloven? Waarom en hoe zou je bidden? Hoe zit het eigenlijk met de kerk? Iedere avond begint met een maaltijd, daarna luisteren naar een inleiding en het gesprek met elkaar aangaan. **Di. 26 sept, 3, 10, 17 okt, 7, 14, 21, 24 & 25, 28 nov. Noorderkerk, 18.30-21.00 uur, aanmelden via: noorderkerk.nl/alpha**

WOENSDAG 27 SEPTEMBER

Marriage Course in de Noorderkerk

Maak tijd voor elkaar - investeer in je relatie. Tijdens zeven romantische en inspirerende avonden ontdek je hoe jullie relatie nog sterker kan worden en hoe jullie tijd voor elkaar kunnen maken. De cursus is voor ieder stel dat wil werken aan en investeren in de relatie. Het maakt niet uit hoe lang je bij elkaar bent, kerkganger bent of niet. **Wo. 11 sep. 11 en 25 okt. 8 en 22 nov. en 6 dec. Noorderkerk, 19.00-21.00 uur, aanmelden en info bij Romkje Fountain-de Graaf via: romkje@ywam.eu**

VRIJDAG 29 SEPTEMBER

Choral Evensong in de Willem de Zwijgerkerk

Een Choral Evensong met het koor Capella Olympia, die de complete liturgie zingt van de vespers in Anglicaanse stijl. Magnificat en Nunc Dimittis klinken in een bewerking van Charles Wood. Ds. Klaas Holwerda is liturg. Schoonheid en heiligheid kenmerken de Choral Evensong die zich ook in Nederland in een groeiende belangstelling mag verheugen. **Vr. 29 sep. Willem de Zwijgerkerk, 19.00 uur**

Dannemeer, schilderij van de Groninger schilder Geurt Busser, te bezichtigen bij de Groninger kerkdienst, zie onder zondag 22 oktober.

ZONDAG 1 OKTOBER

Vijftien jaar avondgebeden in de Oude Kerk

Sinds vijftien jaar wordt er in de Oude Kerk iedere zondag een oecumenisch avondgebed gehouden. In een vaste cadans van *Evensongs*, abdi- en muziekvespers bidden bezoekers samen in het oudste gebouw van Amsterdam. Daarom organiseert de werkgroep Getijden een jubileumviering, gevolgd door een receptie. De Cappella Oude Kerk zingt o.l.v. cantor Herman Mus-sche muziek van o.a. Peteris Vasks: *The Fruit of Silence*. Het orgel wordt bespeeld door Christiaan Winter. **Zo. 1 okt. Oude Kerk, 18.30 uur**

DINSDAG 3 OKTOBER

Soup & Soul in de Nassaukerk

Soup & Soul wil ruimte bieden om even op adem te komen. Wat houdt ons bezig? Wat maakt ons leven de moeite waard? Soms gaan deelnemers in gesprek naar aanleiding van een gedicht, muziek, een schilderij of gaan creatief aan de slag. Elkaar ontmoeten onder het genot van een dampende kop soep. **Di. 3 okt. en 7 nov. Nassaukerk, De Wittenkade 111, 18.00-20.00 uur, aanmelden via: soupensoulnassaukerk@gmail.com**

DONDERDAG 5 OKTOBER

Taizéviering in de Nassaukerk

Er worden Taizéliederen gezongen: korte muziekfragmenten op tekst die zich steeds herhalen. Een Bijbeltekst wordt voorgelezen en er is een lange stilte waarin je tot rust kunt komen of je verder kunt bezinnen op de Bijbeltekst. Het programma is als volgt: 17.00 uur: samen opbouwen; 18.00 uur: maaltijd 19.00 uur: themagesprek over de tekst in de viering; 20.00 uur: Taizéviering; 21.00 uur: borrel. **Do. 5 okt. en 2 nov. Nassaukerk, 20.00 uur, aanmelden voor de maaltijd via: pionier@taize.amsterdam**

Bloeklas: Hoe verdiep jij je vriendschappen?

In deze bloeklas (workshop) van pioniersplek De Kwekerij voor jongvolwassenen krijg je ideeën en oefeningen aangereikt om je vriendschappen te verdiepen. Met de oude Griekse filosoof Aristoteles nemen deelnemers

verschillende soorten vriendschappen onder de loep. Zijn er ingrediënten aan te wijzen die een vriendschap altijd nodig heeft? Volgens vriendschaps-expert Shasta Nelson wel. Kom ze ontdekken en laat jouw vriendschappen verder bloeien!

Do. 5 okt. Nieuwe Herengracht 18, 19.30-21.30 uur, ticket via: kwekerijamsterdam.nl

VRIJDAG 13 OKTOBER

Ligconcert OctAves in de Nieuwendammerkerk

OctAves is een klein vocaal ensemble. Bezoekers worden uitgenodigd om liggend te luisteren naar rustige *a capella* liederen uit verschillende genres en stijelperiodes. De muziek wordt afgewisseld met poëzie door Brecht Reintsema. **Vr. 13 okt. Nieuwendammerkerk, 20.00-21.00 uur, € 12,50, studenten: € 10,-, kaartjes via: oct-aves.nl**

ZATERDAG 14 OKTOBER

Choral Evensong in de Sloterkerk

Het Sloten Evensong Choir zingt liederen van o.a. Tchaikovsky, Sumsion, Ayleward en Perry. De liturg is Hilda Akkerman-de Haan. Na afloop is er gelegenheid elkaar te ontmoeten in de plaatselijke restaurants. **Za. 14 okt. Sloterkerk, 17.00-18.00 uur, info via Joke Baars: jbaars57.jb@gmail.com**

ZONDAG 15 OKTOBER

Matineeconcert Sloterkerk

De *Stichting Vrienden van de Sloterkerk* begint het nieuwe seizoen met een optreden van vijf strijkers van het Koninklijk Concertgebouworkest met begeleiding van David Schlaffke op de klavecimbel. Het thema luidt: *Op weg naar Mozart*. Een sprankelend programma met muziek van J.S. Bach's invloedrijke zonen en W.A. Mozart. **Zo. 15 okt. Sloterkerk, 15.00 uur, € 12,-, aanmelden en info via: sloterkerk.nl**

MAANDAG 16 OKTOBER

Zinnige Etentjes van Zinnig Noord

Het Zinnige Etentje van de open community Zinnig Noord is een ontmoetingsplaats voor (Noord-)Amsterdammers die op zoek zijn naar diepgang en inspirerende contacten. Naast drie

smakelijke gangen serveert Zinnig Noord poëzie, muziek en prikkelende gespreksvragen.

Ma. 16 okt. en 13 nov. De Ark, Banne Buikslootlaan 63C, inloop: 18.00 uur, aanvang 18.30 uur, kosten: donatie en iets zoets voor het toetje

DONDERDAG 19 OKTOBER

Drie avonden over natuurkundige en filosoof Blaise Pascal

Deze natuurkundige, filosoof en christen werd 400 jaar geleden geboren. Wat heeft deze grote geest ons vandaag te zeggen? In drie avonden gaan deelnemers met elkaar in gesprek over zijn denkwereld. **Do. 19 okt. 9 en 23 nov. Noorderkerk, 20.00-21.30 uur, opgave en info via: dick.wolters@noorderkerk.nl**

ZONDAG 22 OKTOBER

De 'Grunnenger dainst'

De Groninger streektaal gaat weer

klinken in de Groninger dienst in hartje Amsterdam. Thema: 'Wat n brummels!' (Wat een bramen). Voorganger Harry Donga preekt over de wonderlijke ontmoeting van Mozes bij de brandende braamstruik (Exodus 3). De liturgie is in het Gronings. Het 'Grönnens Laid' wordt gezongen en er is 'kovvie & kouke'. Werk van schilder Geurt Busser is te bezichtigen van het Groninger land en Wad.

Zo. 22 okt, Oude Lutherse Kerk aan het Spui, 10.30 uur

DINSDAG 31 OKTOBER

Hervormingsdag in de Westerkerk

Lezing en gesprek rond de 'Namiddag van het Christendom' van Tomáš Halík. Hij is een Tsjechisch rooms-katholieke priester, filosoof, theoloog, hoogleraar aan de Karelsuniversiteit Praag en een toonaangevende rooms-katholieke denker van het moment.

Di. 31 okt. Westerkerk, 20.00 uur, westerkerk.nl

ZONDAG 5 NOVEMBER

Oecumenische herdenking omgekomen vluchtelingen aan de Europese grenzen

Aan de buitengrenzen van Europa spelen zich dagelijks drama's af. Mensen die op zoek zijn naar een beter en veiliger leven, verdrinken in zee of komen op andere manieren onderweg om. Aan hen wordt gedacht en hun namen worden genoemd, zodat zij niet vergeeten worden. Na afloop een processie naar de Amstel, waar bloemen worden uitgestrooid om de overledenen te gedenken.

Voorafgaand aan de herdenking vindt in het Huis van Sant'Egidio, Waterlooplein 205, om 13.30 uur een informatiebijeenkomst plaats. Spreker is Carolus Grütters, onderzoeker bij het Centrum voor Migratierecht van de Radboud Universiteit Nijmegen. Hij zal de plannen toelichten van het kerkelijke initiatief voor Kleinschalige Asielopvang in Nederland.

Zo. 5 nov. Mozes en Aäronkerk, Waterlooplein 207, 15.00 uur

VOOR ADRESSEN VAN KERKEN EN MEER AGENDA-ACTIVITEITEN ZIE PROTESTANTSAMSTERDAM.NL

Oecumenische herdenking omgekomen vluchtelingen aan de Europese grenzen in de Mozes en Aäronkerk. Zie onder zondag 5 november.

Dopen: een teken dat God van jou houdt

Baukje Burggraaff

De doop is een introductie in het christelijke leven en in de kerkelijke gemeente. Je kunt je kind laten dopen of kiezen voor de volwassen doop. Dopen kan door

besprenkelen met water of iemand onderdompelen. Bij de doop krijgt een kind of volwassene een onzichtbaar watermerk. Het is een teken dat God van jou houdt, dat je Zijn kind bent. Hij belooft trouw te zijn aan jou. Je hoort bij de christelijke familie.

Hans Mozer: 'Ik was ademloos na de doop'

Hans Mozer, in het midden, is met Pinksteren gedoopt in het IJ. Links: Pastor Jurjen de Bruijne van Hebron.

Hans Mozer (65) bezoekt iedere zondag Hebron en is in juni in het IJ gedoopt. Hans: 'Als kind ben ik Luthers gedoopt. Ik was niet gelovig in mijn leven tot een week voor Pasen, dit voorjaar. Midden in de nacht werd ik wakker, de Heilige Geest pakte mij en ik dacht: "Je moet morgen naar de kerk gaan en gelovig worden." Ik ben gegaan, ben gelovig geworden en heb heel veel gelezen over het geloof, boeken zoals van Tom de Wal. Toen ik tot het geloof kwam, hoorde de waterdoop erbij: ik ben van binnen vernieuwd. Als voorbereiding op de doop vroeg pastor Jurjen de Bruijne

van Hebron wat God en Jezus voor mij betekenen. "Bijna alles", zei ik. "Zonder kan ik niet meer leven; mijn geloof is de bron van het leven."

Op eerste pinksterdag ben ik in het IJ gedoopt. Ik heb drie keer "ja" geantwoord om me in te zetten voor Jezus Christus, de christelijke gemeenschap en Hebron. Op die wijze dat ik de mensen om me heen vriendelijk en rechtvaardig behandel en een helpende hand bied zo nodig. Toen ik weer uit het water kwam, was ik ademloos.'

Anne-Sofie Getkate:

'We staan er niet alleen voor'

In de ochtenddienst van zondag 9 juli hebben Anne-Sofie (30) en Dennis Getkate (32) uit Amsterdam hun dochtertje Noé laten dopen in de Noorderkerk.

Anne-Sofie: 'Wij hebben Noé laten dopen omdat God een verbond met ons mensen is aangegaan. Met de doop bevestigen wij dat. De gemeente staat om Noé heen, want opvoeden kun je niet alleen. Ik denk aan de kinderkerk op zondag of aan catechisatie als ze ouder is.

Ter voorbereiding hebben we een brief geschreven aan Noé voor als ze 16 wordt, waarin staat waarom we haar hebben laten dopen. Tijdens een voorbereidingsavond met de andere doopouders en predikant Dick Wolters hebben we gesproken over deze brief, het doopformulier en de gang van zaken bij een doopdienst.

Tijdens de dienst las predikant Dick Wolters het doopformulier voor. De kinderen mochten naar voren komen en daarna kwamen wij met Noé in haar doopjurk. Er werden ons vragen gesteld: een belangrijke vraag was of wij beloven Noé op te voeden naar Gods Woord. Noé kreeg water over haar hoofdje gesprenkeld en wij kregen een doopkaars en doopbewijs. De gemeente belooft om de doopkinderen heen te staan. Heel mooi en bijzonder vind ik het, dat we er niet alleen voor staan.'

Noé wordt gedoopt in de Noorderkerk.

Jonatan Bartling: 'Hopelijk blijft hij verbonden'

Op zondag 3 september lieten pionier van Zinnig Noord Jonatan Bartling (35) en Femke Schuiling (36), hun zoontje Tuur dopen in de Dominicuskerk. Jonatan: 'We hebben Tuur laten dopen om hem een geestelijke bodem te geven. Later kan hij zelf een keuze maken wat hij met deze verbondenheid met God gaat doen. Hopelijk blijft hij verbonden aan een open christelijke gemeenschap.

Vooraf aan de doop werden de kinderen naar voren geroepen: ze mochten blazen over het water als voordoop. Daarna werd dit water

over het hoofd gesprenkeld van Tuur. De zalving, symbool voor de verbondenheid met en de betrokkenheid van God, deed een goede vriend van mij, ook een Dominicusganger. Femke zong het lied *The First Time Ever I Saw Your Face* en ik heb de voorbede geschreven en voorgedragen. Theoloog Janneke Stegeman gaf in haar preek mee dat kinderen niet van jouzelf zijn. Je mag ze helpen en bijstaan, maar ze komen voort uit God. De gemeente heeft Tuur toegezongen. Als Tuur hier naar de kerk blijft gaan, zijn er extra mensen op de achtergrond die hem niet los zullen laten.'

Vraag het aan Wielie

Iemand vroeg: waar komt de uitdrukking *coming out of the closet* (uit de kast komen) eigenlijk vandaan? Dat is een mooie vraag in aanloop naar *Coming Outdag* op 11 oktober. Het idee van *coming out* heeft een oudere oorsprong dan het latere gebruik ervan door de LHBTI+-gemeenschap. Oorspronkelijk, in de negentiende eeuw, was het de beschrijving van de introductie van jonge adellijke vrouwen in de samenleving. *Coming out* was het moment dat zij debuteerden, dat hun naam officieel publiek werd gemaakt. Meestal was dat tijdens een gala.

Tegen het einde van de negentiende eeuw werd het galamodel en daarmee ook het idee van *coming out* in de gay scene overgenomen om jonge mensen (toen vooral mannen) de mogelijkheid te bieden te worden geïntroduceerd in de bredere homogemeenschap. *Coming out* was dus vooral een praktijk onder gelijken. Het had geen publiek karakter. Dat bleef zo tot aan de Tweede Wereldoorlog. Er waren wel mensen die homo's ertoe aanspoorden om ook publiekelijk 'uit te komen'. Maar voor veruit de meeste van hen was dit veel te risicovol of gevaarlijk zelfs. Pas vanaf de jaren '50 van de vorige eeuw

kwam de uitdrukking *coming out of the closet* in zwang. Waarmee steeds uitdrukkelijker het moment werd bedoeld dat iemand haar of zijn homoseksuele oriëntatie met een buitenstaander of met een groep buitenstaanders deelde. Van de eigen ouders/familie tot een bekendmaking via communicatiemiddelen als de radio en de tv. Al blijft dit moment voor veel LHBTI+-mensen met risico omgeven, toch wordt het positief gewaardeerd. Daarom ook bestaat er zoiets als een *Coming Outdag*. *Coming out* betekent: eindelijk jezelf kunnen zijn. Het voelt als een bevrijding. Het is belangrijk voor een gezonde persoonlijke ontwikkeling. Er zijn gelovige LHBTI+-mensen, die het mede daarom als een geschenk van God ervaren.

In deze rubriek beantwoordt ds. Wielie Elhorst, predikant voor de LHBTI+-gemeenschap, in ieder nummer een prangende vraag over kerk en LHBTI+-kwesties. Heb je een vraag, mail die dan naar: redactie@protestantsamsterdam.nl.

Foto: Sandra Heerman

Zwarte kinderen kregen geen glansrol

Ritania Wirht over de doorwerking van de slavernij

Peter Siebe

Het naamplaatje naast de bel in Amsterdam Noord zegt 'R. Wirht'. Dat moet een vergissing zijn, denk ik; Ritania heet toch Wirth? Maar als ik binnen ben, brengt het naamplaatje me onmiddellijk bij de kern: slavernij. En de gevolgen daarvan, tot vandaag de dag.

'Onze naam is Duits. We zijn het eigendom van een Duitse plantagehouder geweest', vertelt Ritania, een gastvrije, openhartige dertiger die, zegt ze, 'volop in ontwikkeling is.' Ze studeerde voor schrijfster, werkt bij de Stadsschouwburg Utrecht en werd bekend als *Miss Black Hair Nederland*. Ik ontmoet haar vanuit mijn functie bij het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap en wil haar verhaal horen over het slavernijverleden en de verwerking ervan. 'Wie in 1863 werd vrijgelaten, kreeg de achternaam van de plantagehouder', vervolgt Ritania. 'Het was gebruikelijk dat er dan letters of lettergrepen werden verwisseld of zelfs dat de naam werd omgedraaid.'

Excuses

'De excuses van premier Rutte voor de slavernij verrasten me. Ik hoopte wel dat dit een keer zou gebeuren, maar had het niet verwacht. Dat het er snel doorheen werd gedrukt, maakte me argwanend. Was daar geen betere dag voor te vinden dan 19 december? En waarom gebeurde het niet 's avonds, of op een tijdstip dat iedereen het kon zien, zoals bij de corona-persconferenties? Het voelde niet oprecht, meer bedoeld voor de Nederlandse politiek dan voor de nakomelingen van de slachtoffers. Gelukkig maakte koning Willem-Alexander op 1 juli jl. wel echte excuses. Deze keer raakte het me diep. Het voelde persoonlijk en welgemeend, omdat de koning, los van pardon, ook om vergiffenis vroeg. Ook had hij de moed om tegenstanders en mensen die onbegrip tonen, aan te spreken op hun manier van doen en denken. Hij durfde aan te dringen op verbetering van hun gedrag en houding. Ik heb nu voor het eerst de hoop dat er significant stappen gezet kunnen worden naar een betere toekomst.'

Racisme

Haar ouders kwamen in de jaren zeventig van de vorige eeuw naar Nederland en stichtten daar een gezin. Rond Ritania's tiende jaar emigreerden ze naar Paramaribo. Daar maakte zij de basisschool af. Anders dan in Nederland was daar uitgebreid aandacht voor de slavernij, dus wist ze al jong wie Boni, Baron en Jolicoeur waren. Omdat het Surinaamse politieke klimaat rond de eeuwwisseling niet stabiel was, ging het gezin terug naar Nederland, zodat Ritania en haar zus hun schoolcarrière konden vervolgen.

'Ik was me al heel jong bewust van racisme, nog voordat we verhuisden naar Paramaribo', vervolgt Ritania. 'Op mijn christelijke basisschool in Purmerend zaten weinig gekleurde leerlingen. We moesten elk jaar naar *Jesus Christ Superstar* kijken, maar op een gegeven moment kon ik dat niet meer. Het stoorde me dat Judas werd gespeeld door een zwarte acteur. Ik zei: "Waar-

Ritania Wirht uit Amsterdam Noord: 'Ik maak ruzie met God, maar zoek Hem ook op.'

om moet uitgerekend Judas, de verrader, als enige zwart zijn en de rest, inclusief Jezus, wit?' Ook viel het me op dat zwarte kinderen bij het kerstspel altijd de rol van bijvoorbeeld een schaap of de ezel kregen. Je moest dan de voor- of achterkant zijn, in een ongemakkelijk kostuum. We kregen nooit de glansrollen. Ook kregen zwarte klasgenootjes vaker de schuld van een vechtpartijtje, vaker straf en vaker een lager schooladvies. Daar was ik toen al boos over. Helaas leidde mijn protest niet tot verbetering en werd het racisme niet onderkend.'

Oma op blote voeten

'In de slavernijarchieven vind je wel gegevens over je stamboom, maar meestal geen verhalen. Gelukkig kent de familie van mijn moeder een verhaal over mijn betovergrootmoeder Rose Codrington, die behoorde tot de laatste generatie in slavernij. Zij mocht geen schoenen aan maar liep altijd op blote voeten, zoals iedere slaafgemaakte. Na 1 juli 1863 bleef ze dat doen; ze durfde geen schoenen te dragen. Oma Rose was vroedvrouw. Ze zal op de plantage vreselijke dingen

hebben meegemaakt. Want in die tijd werden pasgeboren baby's uit de armen van hun moeders gerukt en voor een spiegelkje verkocht aan andere slavenhouders. Vrouwen werden, pas bevalen, nog bloedend en wel, alweer aan het werk gejaagd. Rust en ruimte voor herstel werd hun niet gegund. Erover praten deed oma Rose niet, ze zong liever gospelliederen.'

Eén plaatje

'Ik hield van geschiedenis. Maar toen ik op de middelbare school in Nederland dat vak kreeg, werd ik opnieuw boos. Want over Suriname en de slavernij stond in het boek alleen maar een plaatje van een vrouw die met een ketting vastgebonden stond aan een boom en met de zweep kreeg. Dat plaatje kende ik van de basisschool in Suriname. Ik weet ook nog precies de drie regels waarmee mijn lesboek op de middelbare school de slavernij afdeed: dat er slavenhandel was, dat er plantages waren en dat het een zwarte bladzijde was. Dat was alles. Toen ben ik van geschiedenisles weggebleven tot aan het eindexamen.'

Doorwerking van het verleden

Bij de nazaten van de ouders ziet Ritania het slavernijverleden doorwerken in privileges. Gemiddeld hebben ze een

Prent uit J.G. Stedman, *Narrative of a five years' expedition against the revolted Negroes of Surinam, 1796*. © Tropenmuseum

hogere opleiding gevolgd en hebben ze meer geld dan gekleurde gezinnen. 'Je kunt er niks aan doen dat je bij je geboorte voordelen hebt gekregen, maar het zou helpen als je het beseft en je inzet voor anderen met minder kansen.'

Ook bij de nakomelingen van de slaafgemaakten ziet Ritania gevolgen van het verleden. 'Onze identiteit als zwarte mensen is ons met geweld afgepakt. Vóór de slavenhandel was Afrika een ontwikkeld continent. De Egyptische piramiden zijn gebouwd door gekleurde mensen met kennis van wiskunde. De gaper bij de drogist is een Moor: zwarte mensen legden de basis voor de geneeskunde. Maar dat weet bijna niemand! Als zwarte Nederlander moet je nu je identiteit vormen zonder te weten waar je vandaan komt. Het ideaal dat je voorgehouden krijgt - naar mijn mening: leven zoals witte Nederlanders behaagt - is oneerlijk en onbereikbaar. Want jij zult nooit wit zijn, hoe hard je ook je best doet.'

Ritania is christen, maar ze vecht ook met God: 'Ik maak ruzie met God, maar zoek Hem ook op.' Haar geloof, beseft ze, kun je zien als een opgedrongen, koloniaal geloof. 'Winti-rituelen worden in het ene deel van mijn familie gepraktiseerd, in het andere deel niet. De kerk maakte mensen er bang voor en wilde er niet van weten. Ik ben er niet meer bang voor en durf ze te onderzoeken. Aan de andere kant: ik geloof in Jezus en heb momenten waarop ik God echt ervaar. Dat wil ik niet kwijt.'

Helingsproces

Tussen Nederlanders enerzijds en Surinamers en Antillianen anderzijds is een helingsproces nodig. Ritania: 'Wie privileges hebben, moeten onderkennen dat dit zo is en dat ze onrechtmatig verkregen zijn. Ze moeten de andere partij die privileges ook gunnen (of anderszins ervan afzien), oprechte excuses aanbieden als ze fouten maken en willen leren van fouten. Geef anderen de ruimte om zonder gestuurd te worden hun identiteit te vinden. Ga naar de achtergrond en luister. Alleen zo kan de etterende wond genezen.'

Kan de kerk bij dat helingsproces helpen? Ritania twijfelt: 'De kerk is medeveroorzaker van het probleem. Dan is het lastig om ook deel van de oplossing te zijn. Wel kan de kerk helpen bij het onderdeel *vergeving* - want dat is een van de allermoeilijkste dingen om te doen. Daar zou de kerk expert in moeten zijn, met Jezus als boegbeeld. Ik denk hierbij aan Pasen. Hoewel ik nog zoek naar de betekenis en de rol van Jezus' dood en opstanding, is Pasen het ultieme verhaal over vergeving en een nieuw begin. Jezus werd onschuldig gedood voor andermans fouten - en juist daardoor is er genade voor mensen. Ik word daar wel stil van.'

Peter Siebe is historicus en werkt als eindredacteur bij het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap (NBG). Dit interview verscheen ook bij het NBG. Het is een aanvulling bij het boekje *Geroepen om vrij te zijn*. Voor € 1,- en verzendkosten te bestellen via shop.bijbelgenootschap.nl

60 jaar zoekers op zondag

Diensten met Belangstellenden ofwel Zondagavondkerk in Amsterdam

Bezoekers van de Diensten met Belangstellenden ofwel de Zondagavondkerk.

foto: Joep Siermann

Bram Kalkman

Diensten voor Belangstellenden wilde een plek voor zoekers zijn. Een pioniersplek *avant la lettre*, nu zestig jaar geleden. Het leverde een bomvolle Spuikerkerk op met tweeduizend bezoekers op zondagavond. Die tijden zijn voorbij. Kleinschalig komt het nu dicht bij de zoekers om wie het ooit allemaal begon. Juist die kleine ontmoetingen, daar doet dominee Taco Koster het voor: 'Daar gebeurt iets, dat maakt mij hoopvol!'

Waar komen de Diensten met Belangstellenden vandaan?

Zestig jaar geleden was er een groep zoekers nieuwsgierig naar het christelijk geloof. Maar de groep vond het lastig om aansluiting te vinden bij de gevestigde kerken. Wij wilden helpen bij het begin van die zoektocht. Als een open en laagdrempelige plek om eens rond te kijken, los van alle kerkmuren die toen nog heel belangrijk waren. Naast zoekers vonden ook kerkelijke mensen hun weg naar ons. In die tijd - dan hebben we het over de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw - stopten veel Amsterdamse kerken met hun tweede dienst op zondagmiddag of -avond. Mensen vroegen zich af: 'Waar gaan we dan naartoe?' Bij ons kwamen bekende sprekers uit christelijk Nederland en organisten van naam die een breder genre speelden. Dat had een enorme aanzuigende werking. Zo zaten er uiteindelijk tweeduizend mensen op zondagavond in een bomvolle Spuikerkerk. Uiteindelijk werd zoals in heel Amsterdam de

kerkelijke betrokkenheid minder en toen zijn we van de Spuikerkerk verhuisd naar de Engelse kerk. De bezoekersaantallen liepen terug, maar het concept bleef hetzelfde. Totdat in 2019 het punt bereikt werd van: gaat langzamerhand de laatste het licht uit doen of durven we het aan om nog een keer te zoeken naar wat nu onze plek is in deze stad?

Hoe gaat die zoektocht naar jullie plek in Amsterdam?

We hebben teruggegrepen op dat oude missie-onaire verlangen. Hoe kunnen we een plek zijn waar mensen zich volledig welkom weten met al hun vragen en hun zoektocht? Al snel kwamen we in de coronapandemie terecht. Twee jaar hebben we ongeveer stil moeten zitten. Ik heb een poosje gedacht: We gaan het niet redden en dan is het goed om er een grote strik omheen te doen en met een feest af te sluiten. Maar nu mogen we weer en zijn we aan het pionieren geslagen. We bewegen in de stad, gaan opnieuw naar studenten en vinden nieuwe netwerken. Dan komen er mensen op je weg die het gesprek aan willen gaan en mee willen doen.

Wat brengt die zoekers bij jullie?

Daar zijn natuurlijk allerlei redenen voor te bedenken. Als eerste is het misschien wel simpelweg contact. Mensen zijn soms stiekemzaam. In de kerk zijn er mensen die je aanspreken. Je wordt gezien. Daar zetten we stevig op in. De koffie is net zo belangrijk als de preek. Het staat symbool voor contact, waardering, een netwerk en zorg voor elkaar. Vaak is het ook een zoektocht naar rust. We zijn zo druk en staan soms strak van de stress. Hier is even rust. De plek helpt daar enorm aan mee. Vanuit de drukte van de stad loop je onder het poortje door en kom je op het Begijnhof en daar is het gewoon stil! Dat doet iets met mensen. Het zit na-

tuurlijk ook in de boodschap die wij brengen. Dat Bijbelse verhaal van een God die onvoorwaardelijk van je houdt en je niet per direct afrekenet op je prestaties is zó bevrijdend! Natuurlijk is er ook iets van een nieuwsgierigheid naar het christelijke verhaal en dan komen mensen via via bij ons terecht. Voor sommigen is dit hun eerste keer in een kerk en ben ik de eerste dominee die ze ooit spreken. Ik ben dan zo nieuwsgierig: Hoe ervaar jij dit? Dat is spannend en bijzonder. We willen hun op een laagdrempelige en speelse manier iets laten zien van wat een kerk kan zijn.

Hoe ziet die laagdrempelige en speelse manier eruit?

Wat wij doen is geen hogere wiskunde. Het is denk ik ook niet uniek, maar er zijn toch wat dingen die verschil maken. Als eerste werken we met een kleine groep en helpen er altijd meerdere mensen mee aan de kerkdienst. Dat geeft al een ander karakter. We hebben er ook voor gekozen om dicht bij de mensen te zijn, letterlijk. We laten de prachtige preekstoel links liggen om tussen de mensen te staan. Dat geeft ruimte voor interactie. Zo kunnen we bijvoorbeeld een opdracht doen en daar een paar minuten mee bezig zijn en dan kun je reageren. Soms houden we interviews en gesprekken. Of we doen samen bepaalde rituelen, zoals een kaarsje aansteken of naar voren komen om een zegen te ontvangen.

Zo proberen we los te komen van het vaste stramen van iemand die preekt en de rest die luistert. Het is een permanente zoektocht naar hoe je mensen erbij betreft. Zonder het te forceren, dat is heel belangrijk. Mensen komen soms ook heel anoniem binnen en willen niet gelijk het gevoel hebben dat ze iets moeten. Je wilt de mogelijkheid geven om mee te doen en de vrijheid om dat even niet te doen. Die laagdrempeligheid is belangrijk,

maar ik wil ook niet alleen een aai over de bol geven. Het gaat natuurlijk over de liefde van God, over vergeving en Jezus, maar mag de kerk ook een plek zijn waar het schuurt? Waar we onder ogen zien dat het leven knap ingewikkeld is en we er niet uit komen met elkaar. Hoe vinden we daarin onze weg? Waar sta je voor? Mag er iets van ongemak zijn? Of doen we eigenlijk binnen de kerk dezelfde dingen die buiten de kerk gebeuren? Mag dit ook een plek zijn waar we elkaar uitdagen? Om de ander te helpen, terwijl het eigenlijk niet past in je agenda? Hoe tegendraads zijn we nog? Er is zo'n geveugelde uitspraak van een dominee die ooit zei: 'Overal waar Jezus kwam, daar brak herrie uit en overal waar ik een kerkdienst leid gaan mensen na afloop lekker een kopje koffie drinken.' Ook die uitdaging hoort bij ontdekken wat geloof betekent.

Waar hoop je dat het heen gaat met de Diensten voor Belangstellenden, ofwel de Zondagavondkerk?

We gaan terug naar de tweeduizend mensen! Nee, zonder grappen, nu zitten we soms met dertig à veertig mensen. Ik heb geleerd daarvan te genieten. Maar ik vind het natuurlijk nog steeds mooi om te zien dat steeds meer studenten betrokken raken. Ik denk dat de Zondagavondkerk een bescheiden plek inneemt in Amsterdam, maar wel een hele waardevolle plek. Waar de diversiteit nog verder groeit. Dat het nadrukkelijk een plek is waar je gezien wordt. Waar je ontdekt en beleeft wat geloven is. Waar mensen dat voor een lange periode doen of gewoon eventjes.

Diensten met Belangstellenden vinden elke zondagavond plaats om 19.00 uur in de Engelse Kerk op het Begijnhof 48 in Amsterdam.

www.dmbamsterdam.nl

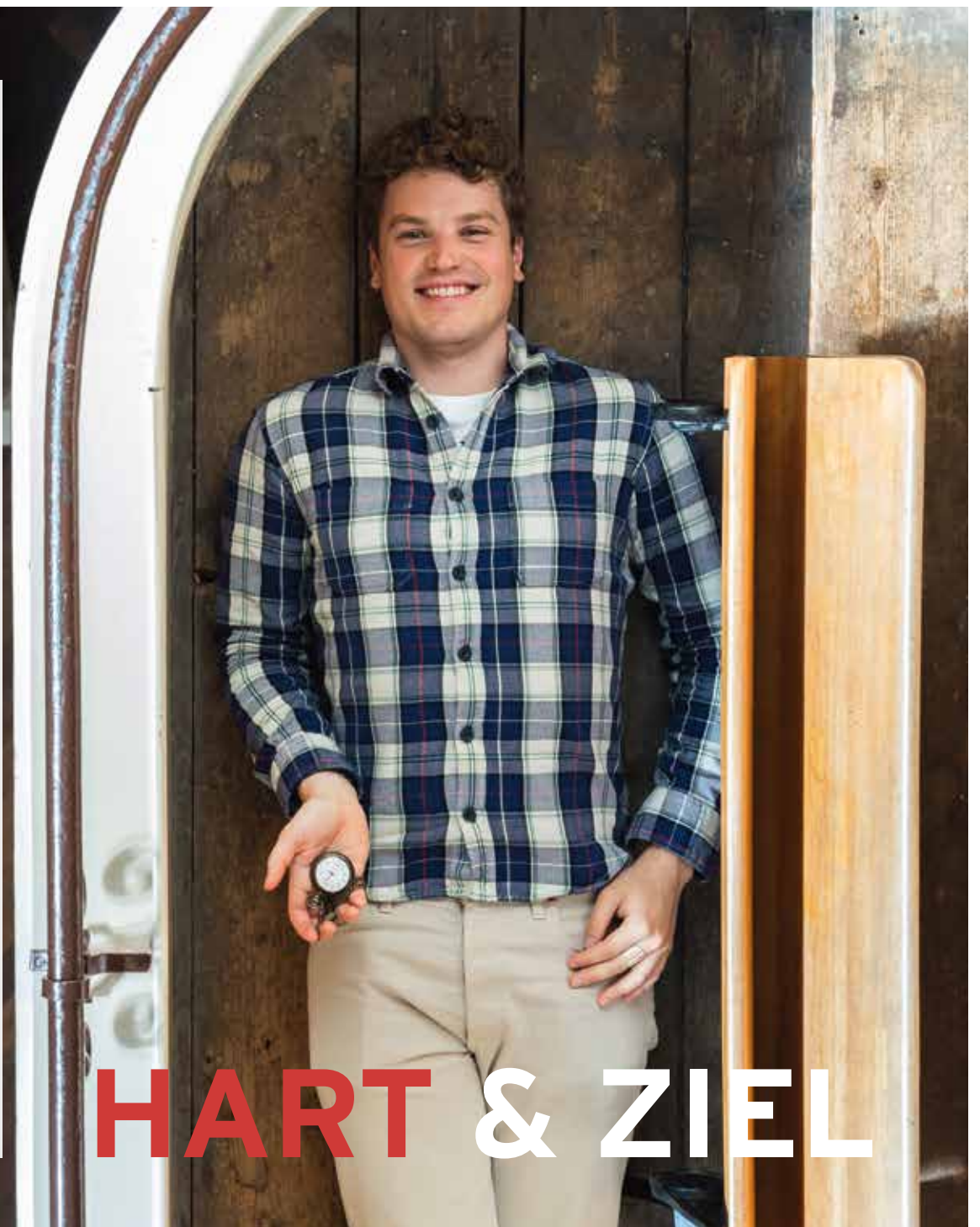
Daniël Constantijn van Duijn (32) uit Amsterdam is ontwerper, schrijver en campagneleider. Hij studeerde politicologie, filmregie en stedelijk ontwerp en komt van kinds af aan in de Keizersgrachtkerk. In november is Daniël verkiesbaar voor de Tweede Kamerverkiezingen namens de politieke partij LEF, die hij in 2020 oprichtte.

'Jongeren worden niet serieus genomen door de oudere generaties. Het electoraat schuift steeds meer op naar rechts. Jongeren moeten stemmen en de politiek ingaan, anders wordt hun toekomst door de *boomers* bepaald. LEF staat voor moed, wat je moet hebben om stappen te zetten zodat op langere termijn de maatschappij verandert. Een goed begin bijvoorbeeld is met hout en natuurlijke materialen bouwen in plaats van met beton en plastic.

Eind september gaan we in een roze busje op college tour door Nederland. We gaan langs campussen en houden politieke rally's met speeches en filmpjes. Zo willen we jongeren motiveren om te stemmen. Mijn politieke vuur ontstond toen ik voor Bernie Sanders campagne voerde in Amerika. Ik stond in een gymzaal vol mensen die hoopten op een rechtvaardige en leefbare toekomst. Toen ik dat meemaakte, wist ik: dat gevoel wil ik ook naar Nederland brengen. Daarom heb ik LEF opgericht, om die bevlogen idealen van de ene generatie op de andere over te dragen.

De Keizersgrachtkerk voelt als thuis. Ik vind de sfeer heel open en je wordt aan het denken gezet: je mening geven, maar ook in actie komen voor gerechtigheid. We zijn een groene en solidaire kerk, dat spreekt me aan. Met *Extinction Rebellion* protesteer ik tegen de fossiele subsidies van de overheid, zoals meer leden van onze kerk. Door het geloof voel ik me gesteund: ik sta er niet alleen voor. Daarom laat ik me dopen en ga ik volgend jaar belijdenis doen. Maar eerst in de Tweede Kamer belanden, als God het wil.'

Baukje Burggraaff

HART & ZIEL

COLUMN

Slobberwijn

Margrietha Reinders
Buurtdominee in Betondorp

Reageren? Mail naar
redactie@protestantsamsterdam.nl

'We hebben ze weer hoor!' Verrast kijk ik om bij het stoplicht tussen de Middenweg en de Kamerlingh Onneslaan. Daar, op de hoek, is de bekendste drankenhandel van de Watergraafsmeer. Waar de gegoede middenklasse haar wijnen en speciaalbiertjes, geurige cognacs en amberkleurige whisky of zeer oude jenever komt kopen. Regelmatig worden er achteloos royale bedragen afgerekend voor een borrel, familiesamenkomst of diner waar een goede wijn geschonken wordt. De allerkostelijkste dranken staan in fraaie flessen met stomp in een vitrine, een lust voor het oog. Maar nu staat de sommelier die doorgaans de mooiste flessen afrekent, lachend op de

stoep, als een vriendelijke engel. 'De slobberwijn is terug!' Hij heeft mij herkend als de buurvrouw die eens in de week, links onderin de hoge kast vol kloke champagnes, de allergeedkoopste bubbeltjeswijn uitkiest. Mijn portemonnee staat geen fijne prijzen toe en ik ben heel blij met de frizzante met de roze schroef dop. De laatste week was de voorraad uitgeput, maar de redding is nabij! De aardige drankverkoper komt speciaal voor mij de winkel uit. Niet omdat hij aan mij kan verdienen, integendeel.

'Uw vriendelijkheid zij alle mensen bekend', schreef Paulus in zijn brief aan de gemeente in

Philippi. De belangeloze vriendelijkheid van de winkelier die mij herkend heeft - ook al kent hij mijn naam niet en lever ik hem niets op - bracht mij deze tekst te binnen. Het is dit soort vriendelijkheid die verschil maakt in een wereld waarin mensen jachtig aan elkaar voorbij gaan. Vriendelijkheid die gewoon voor niets, gratis voorradig is. De vriendelijkheid van de fietsenmaker, de mevrouw bij de kassa, de visboer, de kaasverkoper, de straatpastor, de conducteur, het meisje dat de tafels poetst in het buurtcafé. Uw vriendelijkheid, die dit stukje leest. Daarin openbaart zich God, voor wie niemand te min is.

Colofon

Kerk in Mokum
September 2023,
jaargang 14, nummer 6

Protestantse Kerk Amsterdam
Nieuwe Herengracht 18
1018 DP Amsterdam

Hoofdredactie:
Iris Stekelenburg

Eindredactie agendakatern:
Baukje Burggraaff

Contact:
redactie@protestantsamsterdam.nl
of 020 53 53 700

Ontvangt u Kerk in Mokum nog niet thuis? Een gratis abonnement opgeven (of opzeggen) doet u via abonnementen@protestantsamsterdam.nl of 020 53 53 700 (9.00 uur-17.00 uur). Eenmaal per jaar wordt u uitgenodigd een vrijwillige bijdrage te betalen. Rek.nr. NL68 RABO 0373 7414 80 t.n.v. Protestantse Gemeente te Amsterdam inz. Kerkblad.

Verschijningsfrequentie: *Kerk in Mokum* verschijnt 7x per jaar. Het volgende nummer komt uit in november 2023.

Vormgeving: Studio Edens, Amsterdam
Druk: Damen Drukkers - Werkendam

 Protestants020

 ProtestantseKerkAmsterdam

protestantsamsterdam.nl

**Protestantse Kerk
Amsterdam**